

WÓJT GMINY LUBAWA

**Prognoza oddziaływania na środowisko
„Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających
azbest z terenu gminy Lubawa”**

Lubawa, 2014 r.

Wykonawca:

EKOSTANDARD

Pracownia Analiz Środowiskowych

ul. Wiązowa 1B/2

62-002 Suchy Las

tel. 61 652 23 80, 505006914

fax. 61 652 23 80

www.ekostandard.pl

e-mail: ekostandard@ekostandard.pl

Zespół autorski:

Robert Siudak

Monika Płaza

Spis treści

1	WPROWADZENIE	4
1.1	PRAWNE PODSTAWY I CEL PRZEPROWADZENIA STRATEGICZNEJ OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	5
1.2	ZAKRES PROGNOZY.....	5
2	PRZEDMIOT PROGNOZY	6
2.1	GŁÓWNE CELE I ZADANIA PROGRAMU.....	6
2.2	CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM ORAZ POWIĄZANIA PROGRAMU Z INNYMI DOKUMENTAMI.....	8
2.2.1	<i>Uwarunkowania międzynarodowe i wspólnotowe</i>	8
2.2.2	<i>Polityka ekologiczna państwa</i>	10
2.2.3	<i>Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032</i>	10
2.2.4	<i>Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014</i>	11
2.2.5	<i>Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018</i>	11
2.2.6	<i>Plan gospodarki odpadami dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2016</i>	11
2.2.7	<i>Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2015 z perspektywą do roku 2020</i>	12
3	CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA GMINY.....	13
3.1	OBSZAR BADAŃ	13
3.2	DOBRA KULTURY.....	13
3.3	STAN ŚRODOWISKA NA OBSZARACH OBJĘTYCH POTENCJALNYM ZNACZĄCYM ODDZIAŁYWANIEM.....	14
3.3.1	<i>Jakość gleb</i>	14
3.3.2	<i>Stan jakości wód podziemnych</i>	15
3.3.3	<i>Stan jakości wód powierzchniowych</i>	15
3.3.4	<i>Jakość powietrza atmosferycznego</i>	15
3.3.5	<i>Klimat akustyczny</i>	17
3.3.6	<i>Promieniowanie elektromagnetyczne</i>	18
3.3.7	<i>Lesistość</i>	18
3.3.8	<i>Zasoby przyrody</i>	19
3.4	ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA.....	22
3.5	STAN ŚRODOWISKA NA OBSZARACH OBJĘTYCH PRZEWIDYWANYM ZNACZĄCYM ODDZIAŁYWANIEM	23
3.6	POTENCJALNE ZMIANY ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROGRAMU	23
4	ZNACZĄCE EFEKTY OCENY ODDZIAŁYWANIA.....	24
4.1	POZIOM SZCZEGÓŁOWOŚCI OCENY	24
4.2	METODYKA OCENY.....	24
4.3	POTENCJALNE ODDZIAŁYWANIE PROGRAMU NA POSZCZEGÓLNE KOMPONENTY ŚRODOWISKA	25
4.3.1	<i>Oddziaływanie poszczególnych zadań Programu</i>	25
4.3.2	<i>Oddziaływanie na etapie prac demontażowych</i>	29
4.3.3	<i>Oddziaływanie na obszary i obiekty objęte ochroną prawną, w tym na obszary Natura 2000</i>	30
4.3.4	<i>Oddziaływania skumulowane</i>	31
4.3.5	<i>Oddziaływanie transgraniczne</i>	31
4.3.6	<i>Rozwiązania alternatywne</i>	31
5	PRZEWIDYWANE ŚRODKI MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, REDUKCJĘ I KOMPENSACJĘ ZNACZĄCYCH NIEKORZYSTNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO WYNIKAJĄCYCH Z REALIZACJI PROGRAMU	31
6	MONITORING.....	34
7	KONSULTACJE SPOŁECZNE	34
8	STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM.....	35

8.1	PRZEDMIOT OPRACOWANIA	35
8.2	CELE PROGRAMU	35
8.3	POWIĄZANIA PROGRAMU Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI	36
8.4	ZASTOSOWANE METODY OCENY ODDZIAŁYWANIA	36
8.5	ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO	37
8.6	MONITORING SKUTKÓW REALIZACJI PROGRAMU	40
9	LITERATURA	40

Spis tabel

TABELA 1.	WYNIKOWE KLASY STREFY WARMIŃSKO-MAZURSKIEJ DLA POSZCZEGÓLNYCH ZANIECZYSZCZEŃ UZYSKANE W OCENIE ROCZNEJ DOKONANEJ Z UWZGLĘDNIENIEM KRYTERIÓW USTANOWIONYCH W CELU OCHRONY ZDROWIA.....	16
TABELA 2.	WYNIKOWE KLASY STREFY WARMIŃSKO-MAZURSKIEJ DLA POSZCZEGÓLNYCH ZANIECZYSZCZEŃ UZYSKANE W OCENIE ROCZNEJ DOKONANEJ W 2013 R. Z UWZGLĘDNIENIEM KRYTERIÓW USTANOWIONYCH W CELU OCHRONY ROŚLIN.....	17
TABELA 3.	WYNIKI POMIARÓW HAŁASU DROGOWEGO W IŁAWIE W 2012 ROKU	17
TABELA 4.	TYPY SIEDLISK WYMIENIONE W ZAŁĄCZNIKU I DYREKTYWY RADY 92/43/EWG ZNAJDUJĄCE SIĘ NA TERENIE OSTOI DYLEWSKIE WZGÓRZA.....	19
TABELA 5.	GATUNKI ZWIERZĄT Z ZAŁĄCZNIKA I DYREKTYWY RADY 79/409/EWG I OBJĘTE ART. 4 DYREKTYWY 2009/147/WE WYSTĘPUJĄCE NA TERENIE OSTOI DYLEWSKIE WZGÓRZA	20
TABELA 6.	TYPY SIEDLISK WYMIENIONE W ZAŁĄCZNIKU I DYREKTYWY RADY 92/43/EWG ZNAJDUJĄCE SIĘ NA TERENIE OSTOI DOLINA DRWĘCY.	20
TABELA 7.	GATUNKI ZWIERZĄT Z ZAŁĄCZNIKA I DYREKTYWY RADY 79/409/EWG I OBJĘTE ART. 4 DYREKTYWY 2009/147/WE NA TERENIE OSTOI DYLEWSKIE WZGÓRZA.....	21
TABELA 8.	ETAPY PROCEDURY STRATEGICZNEJ OCENY ODDZIAŁYWANIA PROGRAMU	24
TABELA 9.	WPŁYW REALIZACJI ZADAŃ PROGRAMU NA POSZCZEGÓLNE KOMPONENTY ŚRODOWISKA, ZDROWIE LUDZI I DOBRA KULTURY.....	27
TABELA 10.	WSKAŹNIKI MONITOROWANIA PROGRAMU	34

1 Wprowadzenie

1.1 Prawne podstawy i cel przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko

Prognozę oddziaływania na środowisko „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Lubawa” przeprowadza się w celu określenia wpływu na środowisko założonych w nim celów oraz zadań krótko- i długoterminowych. Podstawę prawną opracowania prognozy stanowi ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2013.1235 ze zm.).

Ponadto do niniejszego dokumentu zastosowanie mają następujące akty prawne:

1. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dz. Urz. WE L 2001.197.30)
2. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/35/WE z dnia 26 maja 2003 r. przewidująca udział społeczeństwa w odniesieniu do sporządzania niektórych planów i programów w zakresie środowiska oraz zmieniająca w odniesieniu do udziału społeczeństwa i dostępu do wymiaru sprawiedliwości dyrektywę Rady 85/337/EWG i 96/61/WE (Dz. U. UE L 2003.156.17, Dz.U.UE-sp.15-7-466)
3. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne (Dz. Urz. UE.L. 2012.26.1 ze zm.)
4. Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. U. UE.L. 1992.206.7, Dz.U.UE-sp.15-2-102 ze zm.)
5. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/4/WE z dnia 28 stycznia 2003 r. w sprawie publicznego dostępu do informacji dotyczących środowiska i uchylająca dyrektywę Rady 90/313/EWG (Dz. U. UE. L. 2003.41.26, Dz.U.UE-sp.15-7-375)
6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2013.1232 ze zm.),
7. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2013.627 ze zm.).

Art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko nakłada obowiązek przeprowadzenia procedury postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko dokumentów wyznaczających ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Dokumentami, dla których jest wymagane przeprowadzenie procedury oceny oddziaływania są m.in. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, projekty polityk, strategii, planów lub programów w dziedzinie przemysłu, transportu, energetyki, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki, a także ochrony środowiska.

Zgodnie z art. 54. ust. 1, w związku z art. 57 ust. 1 pkt 2 i art. 58 ust. 1 pkt 2 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, niniejsza prognoza oddziaływania Programu na środowisko podlega opiniowaniu przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie oraz Warmińsko-Mazurskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego. Przedmiotowe dokumenty zostaną także udostępnione społeczeństwu w celu zapewnienia jego udziału w procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

1.2 Zakres prognozy

Prognoza została wykonana zgodnie z art. 51 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale

społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko oraz opinią sanitarną Warmińsko-Mazurskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego (pismo z dnia 30.06.2014 r., znak: ZNS.9082.2.32.2014.AZ) i opinią Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie (pismo z dnia 05.06.2014 r., znak: WOOŚ.411.45.2014.MT)

Obszar objęty Programem dotyczy terenu gminy Lubawa położonego w województwie warmińsko-mazurskim.

W Programie określono działania przewidziane do realizacji w latach 2014-2032.

2 Przedmiot prognozy

Przedmiotem prognozy jest „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Lubawa”. Program zawiera następujące rozdziały:

- Rozdział 1 Wstęp;
- Rozdział 2 Cele i zadania Programu – rozdział definiuje cel główny i zadania szczegółowe Programu;
- Rozdział 3 Szkodliwość azbestu dla zdrowia ludzkiego – w rozdziale opisano oddziaływanie azbestu na zdrowie człowieka;
- Rozdział 4 Charakterystyka wyrobów zawierających azbest - w rozdziale przedstawiono charakterystykę azbestu i jego zastosowanie;
- Rozdział 5 Stan prawny – zawiera wykaz podstawowych regulacji prawnych w zakresie użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.
- Rozdział 6 Ogólna charakterystyka gminy – rozdział zawiera podstawowe dane dotyczące obszaru objętego opracowaniem;
- Rozdział 7 Ilość wyrobów zawierających azbest na terenie gminy – rozdział opisuje stan aktualny w zakresie wyrobów zawierających azbest, przedstawia szacunek ilości wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie gminy w oparciu o przeprowadzoną inwentaryzację;
- Rozdział 8 Aspekty finansowe Programu – rozdział zawiera szacunkowe koszty realizacji Programu oraz źródła finansowania;
- Rozdział 9 Lokalizacja składowisk odpadów azbestowych;
- Rozdział 10 Założenia organizacji, kontroli i monitoringu Programu - w rozdziale przedstawiono koncepcje zarządzania Programem;
- Rozdział 11 Harmonogram realizacji Programu – zawiera harmonogram realizacji poszczególnych zadań Programu obejmujący termin realizacji, ich szacunkowe koszty oraz źródła finansowania;
- Rozdział 12 Streszczenie.

2.1 Główne cele i zadania Programu

Za nadrzędny cel Programu przyjęto:

„Eliminację z obszaru gminy odpadów oraz materiałów zawierających azbest oraz ochronę zdrowia mieszkańców gminy przed szkodliwymi skutkami zdrowotnymi związanymi z użytkowaniem i usuwaniem wyrobów zawierających azbest do 2032 r.”

Celowi głównemu podporządkowano następujące zadania (działania) szczegółowe:

1. Ustalenie rejonów spodziewanego wzrostu zagrożenia pyłem azbestu z uwagi na koncentrację występowania uszkodzeń lub technicznego zużycia wyrobów zawierających azbest.
2. Wystąpienie do odpowiednich jednostek o przeprowadzenie monitoringu zagrożonych rejonów (obiektów) i ustalenia stopnia emisji pyłu i włókien azbestu w przypadku ich stwierdzenia.
3. Podejmowanie w miarę potrzeby odpowiednich działań administracyjnych w stosunku do właścicieli lub zarządców obiektów szczególnie zagrożonych.

4. Współpraca z przedsiębiorstwami zajmującymi się usuwaniem wyrobów zawierających azbest (w tym wnikliwe analizowanie wniosków w zakresie gospodarowania odpadami zawierającymi azbest, szczególnie w zakresie wyposażenia technicznego do prowadzenia takich prac oraz zatrudniania pracowników przeszkolonych w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy usuwaniu i wymianie materiałów zawierających azbest), stworzenie i aktualizowanie rejestrów podmiotów zajmujących się zagospodarowaniem odpadów zawierających azbest na terenie gminy.
5. Prowadzenie lokalnej polityki społecznej w zakresie dofinansowania usuwania wyrobów zawierających azbest (program dofinansowywania usuwania odpadów zawierających azbest przez osoby fizyczne).
6. Aktualizacja programu usuwania wyrobów zawierających azbest.
7. Sukcesywne dokonywanie przeglądów technicznych obiektów użyteczności publicznej pozostających we władaniu Urzędu Gminy stosownie do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 ze zm.) i sukcesywne usuwanie tych wyrobów w zależności od wyników oceny.
8. Rozpowszechnienie informacji wśród mieszkańców gminy na temat obowiązku wypełnienia przez właścicieli obiektów budowlanych arkuszy oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 ze zm.).
9. Rozpowszechnianie informacji wśród mieszkańców gminy na temat obowiązku corocznego sporządzania informacji o wyrobach zawierających azbest w oparciu o dane z przeprowadzonej inwentaryzacji, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz.U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31), oraz o konieczności przedkładania jej właściwemu organowi.
10. Przeprowadzenie akcji informacyjnej wśród właścicieli, zarządców lub użytkowników miejsc, w których jest lub był wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest (przygotowanie folderów informacyjnych dotyczących dokonywania przeglądu technicznego tych wyrobów oraz dokonania oceny stanu i możliwości ich bezpiecznego użytkowania).
11. Współpraca z Nadzorem Budowlanym, wymiana informacji między organami (coroczna) dotycząca zgłoszeń prac przy naprawie lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.
12. Wyznaczenie w Urzędzie Gminy osób odpowiedzialnych za nadzorowanie realizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest na ich terenie, kontakt z osobami prawnymi i fizycznymi, udzielanie informacji na temat:
  - przepisów regulujących postępowanie z wyrobami zawierającymi azbest;
  - dokumentów jakie należy wypełnić, żeby spełnić obowiązek inwentaryzacyjny; procedur usuwania, zabezpieczania, wywożenia i składowania azbestu;
  - firm mających prawo wykonywać prace związane z usuwaniem materiałów zawierających azbest na terenie gminy;
  - środków na dofinansowanie usunięcia wyrobów zawierających azbest;
  - lokalizacji składowisk odpadów niebezpiecznych, na które można wywozić materiały zawierające azbest.
13. Sporządzenie i aktualizowanie zbiorczego wykazu obiektów zawierających azbest, w układzie 3-ch grup pilności.

14. Przekazanie zebranych informacji (zbiorczego wykazu obiektów zawierających azbest) do Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego.
15. Podjęcie działań w celu zabezpieczenia środków z budżetu gminy na realizację założonych celów, podjęcie współpracy w celu pozyskania informacji na temat preferencyjnych kredytów ekologicznych na usuwanie wyrobów azbestowych w bankach.

2.2 Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym oraz powiązania Programu z innymi dokumentami

Realizacja celów i zadań zawartych w Programie wpisuje się w szereg dokumentów poziomu międzynarodowego, krajowego, regionalnego i lokalnego. Zgodność założeń Programu z tymi dokumentami gwarantuje, że podejmowane działania w skali lokalnej harmonizują z kierunkami rozwoju ustalonymi na wyższych szczeblach administracji samorządowej oraz administracji rządowej. Oznacza to, że planowane działania nie są przypadkowe, lecz służą osiągnięciu celów o charakterze globalnym i długoterminowym.

Program uwzględnia cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym, krajowym i regionalnym w zakresie problemu usuwania wyrobów azbestowych. Cel główny Programu dla gminy Lubawa pozostaje w ścisłej relacji z celami zdefiniowanymi w dokumentach wyższego szczebla.

2.2.1 Uwarunkowania międzynarodowe i wspólnotowe

System ochrony prawnej przed azbestem określony został na poziomie międzynarodowym przez Międzynarodową Organizację Pracy (MOP) oraz na poziomie europejskim przez Unię Europejską (UE). Polska, jako państwo członkowskie MOP i UE, zobligowana jest do zagwarantowania przestrzegania standardów MOP oraz Dyrektyw Unii w zakresie ochrony przed azbestem i wprowadzanie ich do ustawodawstwa wewnętrznego. Normy wypracowane przez Międzynarodową Organizację Pracy jak i Unię Europejską mają charakter norm minimalnych.

Szczególne regulacje w zakresie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia przed azbestem zawarte są w Konwencji MOP nr 162 z dnia 24 czerwca 1986 r. dotyczącej bezpieczeństwa w stosowaniu azbestu. Konwencja zobowiązuje do ustanowienia środków w celu zapobiegania i kontroli zagrożeń dla zdrowia związanych z zawodowym narażeniem na pył azbestu oraz ochrony pracowników przed tymi zagrożeniami. Postanowienia zawarte w Konwencji MOP nr 162 z dnia 24 czerwca 1986 r. dotyczącej bezpieczeństwa w stosowaniu azbestu, uzupełnia i uzupełnia Zalecenie MOP nr 172 z dnia 24 czerwca 1986 r. dotyczące bezpieczeństwa pracy z azbestem.

W sprawach nieuregulowanych w powyższych aktach prawnych do pracy z azbestem zastosowanie ma Konwencja MOP nr 139 z uzupełniającym ją Zaleceniem MOP nr 147 z dnia 24 czerwca 1974 r. dotycząca zapobiegania i kontroli ryzyka zawodowego spowodowanego przez substancje i czynniki rakotwórcze. Istotne znaczenie w zakresie ochrony zdrowia pracujących w kontakcie z azbestem odgrywa Konwencja MOP nr 161 z dnia 26 czerwca 1985 r. z uzupełniającym ją Zaleceniem nr 171 dotycząca służb medycyny pracy, która określa zasady działania służb medycyny pracy powołanych do prowadzenia szeroko rozumianej profilaktyki zdrowotnej pracujących.

Ograniczenia w obrocie i stosowaniu azbestu i wyrobów zawierających azbest wprowadzone przez Wspólnotę Europejską reguluje Dyrektywa Rady 83/478/EWG z dnia 19 września 1983 r. zmieniająca po raz piąty dyrektywę 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (azbest), której postanowienia w zakresie azbestu zaostrzano kolejno dyrektywą 85/610/EWG, 91/659/EWG oraz 99/77/WE. Zmiany mające podstawowe znaczenie dla wyeliminowania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terytorium Unii Europejskiej przyniosła Dyrektywa Komisji 1999/77/WE z dnia 26 lipca 1999 r. dostosowująca do postępu technicznego załącznik I do dyrektywy Rady 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i

administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych, w tym azbestu. Dyrektywa ta z dniem 1 stycznia 2005 r. ustanowiła zakaz wprowadzania do obrotu oraz stosowania azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie UE. Zakaz ten dotyczy wszystkich rodzajów azbestu. Dyrektywa zezwala również na kontynuowanie użytkowania już stosowanych wyrobów zawierających azbest przez okres ich przydatności do użytkowania pod warunkiem ich właściwego oznakowania. Państwa członkowskie miały obowiązek wprowadzić do prawa wewnętrznego postanowienia zawarte w tej dyrektywie najpóźniej do dnia 1 stycznia 2005 r. Polska wykonała w pełni to zobowiązanie wprowadzając standardy określone w analizowanej dyrektywie do naszego porządku prawnego ustawą z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest.

Pozostałe dyrektywy dotyczące problematyki azbestu:

1. Dyrektywa Rady Nr 80/1107/EWG z dnia 27 listopada 1980 r. w sprawie ochrony osób narażonych na ekspozycje szkodliwych substancji (ze zmianami wynikającymi z dyrektywy Nr 91/322/EWG z dnia 29 maja 1991 r.)
2. Dyrektywa Rady Nr 83/477/EWG z dnia 19 września 1983 r. o ochronie pracowników przed zagrożeniem związanym z narażeniem na działanie azbestu w pracy (znowel. Dyrektywa Rady Nr 91/382/EWG)
3. Dyrektywa Rady Nr 90/394/EWG z dnia 28 czerwca 1990 r. w sprawie ochrony pracowników przed narażeniem na z czynniki rakotwórcze w środowisku pracy (znowelizowana Dyrektywa Rady Nr 99/38/WE)
4. Dyrektywa Rady Nr 91/382/EWG z dnia 25 czerwca 1991 r. o dopuszczalnym stężeniu włókien azbestu (uzupełnienie do Dyrektywy Nr 83/477/EWG)
5. Dyrektywa Rady Nr 94/33/EWG z dnia 22 czerwca 1994 r. w sprawie ochrony młodocianych w miejscu pracy
6. Dyrektywa Rady Nr 75/442/EWG z dnia 15 lipca 1975 r. w sprawie odpadów
7. Dyrektywa Rady Nr 76/769/EWG z dnia 27 lipca 1976 r. w sprawie zasad prawa, przepisów i środków administracyjnych krajów członkowskich Wspólnoty Europejskiej, jak również odnoszących się do ograniczeń w zakresie handlu i stosowania substancji niebezpiecznych
8. Dyrektywa Rady Nr 83/478/EWG z dnia 19 września 1983 r. w sprawie ujednoczenia ustawodawstwa, przepisów i postanowień krajów członkowskich
9. Dyrektywa Rady Nr 85/610/EWG z dnia 20 grudnia 1985 r. jako uzupełnienie do Dyrektywy Nr 76/769/EWG
10. Dyrektywa Rady Nr 89/391/EWG a dnia 12 czerwca 1987 r. o ochronie bezpieczeństwa i higieny w miejscu pracy
11. Dyrektywa Rady Nr 87/217/EWG z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie zapobiegania i zmniejszania zanieczyszczenia środowiska azbestem
12. Dyrektywa Rady Nr 89/106/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. w sprawie zbliżania ustawodawstwa, przepisów i postanowień administracyjnych krajów członkowskich, dotyczących produktów budowlanych
13. Dyrektywa Rady Nr 91/659/EWG z dnia 3 grudnia 1991 r. w sprawie zbliżania ustawodawstwa, przepisów i postanowień administracyjnych krajów członkowskich, dotyczących wprowadzania ograniczeń w zakresie rozprowadzania na rynku i stosowania niebezpiecznych substancji i wyrobów technicznego zastosowania.
14. Dyrektywa Rady Nr 84/360/EWG z dnia 28 czerwca 1984 r. w sprawie zanieczyszczeń środowiska przez zakłady przemysłowe
15. Dyrektywa Rady Nr 98/24/WE z dnia 7 kwietnia 1998 r. w sprawie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracowników przed niebezpieczeństwem związanym ze środkami chemicznymi w miejscu pracy
16. Dyrektywa Rady 99/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów
17. Dyrektywa Rady 91/689/WE z dnia 12 grudnia 1991 r. w sprawie odpadów niebezpiecznych

18. Rozporządzenie Rady 259/93 z dnia 1 lutego 1993 r. w sprawie nadzoru i kontroli przesyłania odpadów w obrębie Wspólnoty, do Wspólnoty i poza jej obszar
19. Dyrektywa Rady 97/11/WE z dnia 3 marca 1997 r. nowelizująca Dyrektywę 85/337/EWG w sprawie oceny oddziaływania niektórych publicznych i prywatnych przedsięwzięć na środowisko
20. Dyrektywa Rady 96/61/WE z dnia 24 września 1996 r. w sprawie zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i kontroli
21. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001r. w sprawie oceny skutków oddziaływania na środowisku niektórych planów i programów
22. Dyrektywa Rady 91/692/WE z dnia 23 grudnia 1991 r. w sprawie normalizacji i racjonalizacji sprawozdań dotyczących realizacji niektórych Dyrektyw Rady dotyczących środowiska

2.2.2 Polityka ekologiczna państwa

„Polityka ekologiczna Państwa na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2013-2016” stanowi aktualizację wcześniej przyjętych polityk: "II Polityka Ekologiczna Państwa", "Program wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002 - 2010", dostosowana do wymagań ustawy Prawo ochrony środowiska "Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 -2010".

Nadrzędnym, strategicznym celem polityki ekologicznej państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego kraju (mieszkańców, zasobów przyrodniczych i infrastruktury społecznej) i tworzenie podstaw do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego”

Średniookresowym priorytetem polityki ekologicznej w odniesieniu do substancji chemicznych jest stworzenie efektywnego systemu nadzoru nad substancjami chemicznymi dopuszczonymi na rynek. Kierunki działań na lata 2009 -2012 w tym zakresie zakładają kontynuację realizacji programów bezpiecznego dla ludzi i środowiska wycofywania z rynku chemikaliów, które nie zostały wykorzystane, lub które nie powinny być dopuszczone do stosowania, w tym programy usuwania azbestu.

2.2.3 Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032

Podstawowym celem programu krajowego jest oczyszczenie terytorium kraju z azbestu i usunięcie stosowanych od wielu lat materiałów zawierających azbest do 2032 roku. Program zakłada następujące cele:

- usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest;
- minimalizację negatywnych skutków zdrowotnych powodowanych kontaktem z włóknami azbestu;
- likwidację szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Program zakłada, że jego realizacja będzie wymagała współpracy wielu jednostek i instytucji, zarówno na szczeblu centralnym, wojewódzkim, jak i regionalnym. W programie krajowym zawarto szereg obowiązków dla samorządów terytorialnych w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest:

- Przeprowadzenie szkoleń lokalnych;
- Zorganizowanie akcji wywozu odpadów zawierających azbest z terenu gminy na składowisko odpadów lub ich przetwarzania w urzędzeniu przewoźnym;
- Zorganizowanie akcji demontażu, oczyszczenia nieruchomości i wywozu odpadów zawierających azbest z terenu gminy, powiatu na składowisko odpadów lub ich przetwarzania w urzędzeniu przewoźnym;
- Aktualizacja gminnych, powiatowych i wojewódzkich programów usuwania wyrobów zawierających azbest;
- Budowa składowisk odpadów zawierających azbest i uruchamianie urzędzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest;

- Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest, z wykorzystaniem Elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej monitoringu procesu usuwania wyrobów zawierających azbest (wojewódzka baza danych o wyrobach i odpadach zawierających azbest WBDA);
- Aktualizacja inwentaryzacji wyrobów azbestowych, z wykorzystaniem Elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej monitoringu procesu usuwania wyrobów zawierających azbest.

2.2.4 Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014

W Krajowym Planie Gospodarki Odpadami 2014 dla odpadów zawierających azbest przyjęto, że „w okresie od 2011 do 2022 roku zakłada się sukcesywne osiągnięcie celów określonych w przyjętym w dniu 15 marca 2010 roku przez Radę Ministrów „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”.

Ponadto, jako jeden z głównych kierunków działań w zakresie gospodarowania odpadami wskazano potrzebę intensyfikacji edukacji ekologicznej promującej właściwe postępowanie z odpadami oraz prowadzenie skutecznej kampanii informacyjno-edukacyjnej w tym zakresie.

2.2.5 Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018

Program Ochrony Środowiska jest narzędziem realizacji polityki ekologicznej Państwa w województwie warmińsko-mazurskim, określającym zadania służące poprawie stanu środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego jego mieszkańców. Zapewnia ciągłość działań związanych z tworzeniem warunków zrównoważonego rozwoju regionu, jest kontynuacją i rozszerzeniem zadań określonych w Programie Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014.

Celem Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018 jest „Ochrona zasobów naturalnych, poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego”. Program definiuje następujące priorytety:

- I. Doskonalenie działań systemowych;
- II. Zapewnienie ochrony i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych;
- III. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.

Kwestie dotyczące azbestu zostały poruszone w ramach priorytetu III Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego. W odniesieniu do zagadnienia azbestu wyznaczono następujące kierunki działań

- III.4. Doskonalenie systemu gospodarki odpadami:
  - realizacja *Planu gospodarki odpadami dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2016*;
  - realizacja *Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2015 z perspektywą do roku 2020*.
- III.6. Ograniczanie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku, w tym m.in.:
  - kontynuacja programu usuwania azbestu.

2.2.6 Plan gospodarki odpadami dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2016

Plan gospodarki odpadami dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2016 obejmuje wszystkie rodzaje odpadów wytwarzanych na terenie Warmii i Mazur oraz przywożonych na ten obszar, w szczególności odpady komunalne, odpady ulegające biodegradacji, odpady opakowaniowe, odpady budowlane, zużyte opony oraz odpady niebezpieczne, w tym: odpady zawierające azbest.

Przedmiotowy plan definiuje następujące cele szczegółowe w odniesieniu do odpadów zawierających azbest:

- sukcesywne osiąganie celów określonych w przyjętym przez Radę Ministrów *Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032* oraz w przyjętym przez Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego *Programie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2015 z perspektywą do roku 2020*;
- podniesienie świadomości ekologicznej użytkowników wyrobów zawierających azbest w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania tych wyrobów.

2.2.7 Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2015 z perspektywą do roku 2020

W dniu 15 listopada 2011 roku uchwałą Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego nr 59/737/11/IV przyjęty został *Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2015 z perspektywą do roku 2020*, który określa działania niezbędne do sprawnego usunięcia wyrobów zawierających azbest z terenu województwa warmińsko-mazurskiego oraz pozwoli na zminimalizowanie szkodliwego oddziaływania włókien azbestu na życie i zdrowie ludzi.

Strategia przyjęta w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwiania odpadów azbestowych opiera się głównie na realizacji przedstawionych w Programie zadań pozainwestycyjnych i inwestycyjnych. Realizacja zadań pozainwestycyjnych posłużyć ma do rzetelnego i kompletnego rozpoznania ilości i stanu wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie poszczególnych gmin, a także przyczyni się do zwiększenia świadomości społeczeństwa w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest. Wykonanie zadań inwestycyjnych spowoduje znaczny wzrost ilości usuwanych wyrobów zawierających azbest wynikający z demontażu tych wyrobów, a w konsekwencji doprowadzi do całkowitego wyeliminowania z użytkowania wyrobów zawierających azbest i zastąpienia ich wyrobami wolnymi od azbestu.

Nadrzędnym celem Programu wojewódzkiego jest „Usunięcie i unieszkodliwienie do 2032 r. wszystkich wyrobów i odpadów zawierających azbest z terenu województwa warmińsko-mazurskiego”. Podstawowe cele programu to:

- usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
- minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych powodowanych kontaktem z włóknami azbestu,
- likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko,
- monitoring usuwania oraz prawidłowego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
- organizowanie kampanii edukacyjno-informacyjnych w zakresie prawidłowego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest,
- wskazanie potencjalnych źródeł finansowania, które pozwolą na bezpieczne usunięcie wyrobów zawierających azbest z obszaru województwa,
- przeprowadzenie pełnej i rzetelnej inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest zlokalizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Realizacja tak sformułowanych celów wymaga podjęcia niżej wymienionych zadań:

- budowa nowych składowisk lub kwater na już istniejących składowiskach,
- sukcesywne usuwanie wyrobów i unieszkodliwianie odpadów azbestowych,
- przeprowadzenie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest na terenie poszczególnych gmin i konstruowanie programów usuwania azbestu,
- organizowanie tzw. „gminnych zbiórek odpadów azbestowych” oraz usuwanie „dzikich wysypisk” odpadów zawierających azbest,
- uzupełnienie Programu o plan sytuacyjny rozmieszczenia wyrobów zawierających azbest po uzyskaniu brakujących zbiorczych danych pochodzących z inwentaryzacji,
- usuwanie i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest powstałych w wyniku klęsk żywiołowych,

- aktualizacja PUA dla województwa warmińsko-mazurskiego,
- monitorowanie realizacji założeń Programu,
- opracowanie i przyjęcie przez wszystkie gminy w województwie programów usuwania azbestu,
- działalność informacyjna i szkoleniowa,
- wytworzenie mechanizmów dofinansowania procesów usuwania i unieszkodliwiania azbestu dla firm oraz indywidualnych gospodarstw domowych,
- udzielanie pomocy finansowej procesów usuwania i unieszkodliwiania azbestu dla firm oraz indywidualnych gospodarstw domowych.

3 Charakterystyka środowiska gminy

3.1 Obszar badań

Gmina Lubawa to gmina wiejska położona w południowo-zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, w południowo-wschodniej części powiatu iławskiego. Administracyjnie graniczy z gminami: Ostróda, Nowe Miasto Lubawskie, Grodziczno, Rybno, Dąbrówka, Iława.

Według regionalizacji fizycznogeograficznej Polski J. Kondrackiego na analizowanym obszarze wydzielone są dwie jednostki: południowo-zachodnia część Wzgórz Dylewskich jako tzw. Garb Lubawski oraz Dolina Drwęcy. Wyżej wymienione mezoregiony znajdują się w północno-wschodniej części makroregionu Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego.

Wschodnia część gminy znajduje się w granicach Parku krajobrazowego Wzgórz Dylewskich. Przez teren gminy przepływają strugi Sandela oraz Elszka będące dopływami Drwęcy. Gmina zajmuje powierzchnię 23 645 ha (GUS, 2013). Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 15 relacji Trzebnica-Września-Toruń-Ostróda.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w roku 2013 gminę zamieszkiwało 10 619 osób, w tym 5414 kobiet i 5205 mężczyzn. Średnia gęstość zaludnienia w gminie wynosiła 45 osób/km². Przyrost naturalny na terenie powiatu w 2013 wynosił 1,2/1000 mieszkańców. Saldo migracji w 2013 r. w gminie wyniosło -36 osób (-3,4/1000 mieszkańców). Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 23,9% ogólnej liczby mieszkańców, ludność w wieku produkcyjnym 62,3%, a w wieku poprodukcyjnym 13,7%.

3.2 Dobra kultury

Zgodnie z rejestrem zabytków nieruchomych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie na terenie gminy wiejskiej Lubawa znajdują się następujące obiekty:

Biała Góra

- most kolejowy nr rej. A-4593

Byszwałd

- kościół św. Andrzeja z cmentarzem przykościelnym nr rej. A-1075
- dzwonnica przykościelna z najbliższym otoczeniem nr rej. A- 1083
- kaplica cmentarna A- 2916

Fijewo

- założenie parkowe nr rej. A-4487

Grabów

- plebania nr rej. A-1076
- kościół parafialny pw. NMP z cmentarzem przykościelnym nr rej. A-1081
- ogrodzenie z rzeźbami, bramami i furtkami, cztery kaplice w tym ogrodzeniu oraz dzwonnica przy kościele pw. WNMP nr rej. A-4573

Kazanice

- kaplica cmentarna nr rej. A-2914
- chałupa nr rej. A-2918

- dom ze stajnią nr rej. A-2920
- pięć chałup nr rej. A-2918, A-2921, A-2922, A-2923, A-2924
- dom nr rej. A-2925
- sześć chałup nr rej. A-2927, A-2928, A-2929, A-2930, A-2931, A-2932
- plebania nr rej. A-2990

Mortegi

- park krajobrazowy nr rej. A-1522
- pałac nr rej. A-2951

Prątnica

- kościół św. Katarzyny wraz z cmentarzem przykościelnym nr rej. A-1070

Rożental

- trzy chałupy nr rej. A-2915, A-2917, A-2926
- cmentarz oraz ogrodzenie wraz z czterema kaplicami położone przy kościele św. Wawrzyńca nr rej. A-4566
- kościół św. Wawrzyńca nr rej. A-583

Samplawa

- kościół św. Bartłomieja wraz z cmentarzem przykościelnym nr rej. A-1066

Tuszewo

- ruiny dawnej kaplicy grobowej nr rej. A-4472

Złotowo

- kościół św. Barbary wraz z cmentarzem przykościelnym nr rej. A-1062
- chałupa nr rej. A-942

3.3 Stan środowiska na obszarach objętych potencjalnym znaczącym oddziaływaniem

3.3.1 Jakość gleb

Kompleksami przydatności rolniczej przeważającymi na terenie gminy są głównie pszenno-żytni, a także pszenno-dobry, na ogół III i IVa klasy bonitacyjnej. W ich składzie gatunkowym przeważają piaski gliniaste mocne na glinie lekkiej, lub gliny lekkie w całym profilu glebowym. Są to gleby o dobrej strukturze, głębokim poziomie próchnicznym, bogate w składniki pokarmowe.

Gleby średnio urodzajne kompleksu żytniego dobrego, w przewadze IV klasy bonitacyjnej, lokalnie klasy V, dominują przestrzennie w części wschodniej gminy na obszarze Wzgórz Dylewskich, a także zajmują znaczne powierzchnie w rejonie Samplawy i Rakowic. Są to gleby mniej zasobne w składniki pokarmowe, dość wrażliwe na susze. Wytworzone są głównie z piasków gliniastych lekkich.

Gleby słabo urodzajne kompleksu żytniego słabego i żytnio-tubinowego, głównie V i VI klasy bonitacyjnej dominują w południowo-wschodnim zakątku gminy, w rejonie Gutowa, Rumienicy i częściowo Łążyna. Przeważają one także wśród gleb gruntów ornyc w dolinie Drwęcy. Są to gleby wytworzone z piasków słabo gliniastych zalegających na piaskach luźnych.

Gleby III klasy bonitacyjnej występują w większych skupiskach w rejonach: Byszwałdu, Rożentalu, Grabowa, Tuszewa, Prątnicy i Rakowic.

Oceny jakości gleby i ziemi oraz obserwacji zmian dokonuje się w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, który jest organizowany i koordynowany przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska. Badania gleb w systemie monitoringu krajowego prowadzone są przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach. Monitoring prowadzony jest cyklicznie, w okresach pięcioletnich, w punktach zlokalizowanych na glebach użytkowanych rolniczo. Wybór punktów kontrolno-pomiarowych uwzględnia zróżnicowanie pokrywy glebowej (typy, gatunki, rodzaje, kompleksy przydatności rolniczej, klasy bonitacyjne), a także inne czynniki środowiska. Podstawę wyboru tych punktów stanowi szczegółowa analiza warunków glebowych kraju,

fizjografia oraz występowanie obszarów ekologicznego zagrożenia powstałych w wyniku określonej działalności gospodarczej człowieka. W województwie warmińsko-mazurskim zlokalizowanych zostało 11 punktów kontrolno-pomiarowych. Żaden z tych punktów nie znajduje się na terenie gminy Lubawa.

3.3.2 Stan jakości wód podziemnych

Na terenie gminy Lubawa wody użytkowego poziomu wodonośnego zalegają na głębokościach 30-100 m.p.p.t. Są to wody poziomu czwartorzędowego, występujące w przeważającej części w piaskach i żwirach międzymorenowych. Od powierzchni terenu posiadają naturalną izolację z warstw o słabej przepuszczalności. W dolinie rzeki Drwęcy występuje obszar o słabszej izolacji narażony na zanieczyszczenia z terenu

Ramowa Dyrektywa Wodna przetransportowana do prawa polskiego definiuje pojęcie jednolitych części wód podziemnych. Przez JCWPd rozumie się określoną objętość wód podziemnych występujących w obrębie warstwy wodonośnej lub zespołu warstw wodonośnych. Gmina Lubawa położona jest na terenie JCWPd o numerze 40. JCWPd 40 nie został uznany za zagrożony nieosiągnięciem celów środowiskowych. Zgodnie z Raportem o stanie chemicznym i ilościowym JCWPd dla obszarów dorzeczy zgodnie z wymaganiami RDW (PIG, 2010), stan ilościowy i chemiczny tego zbiornika został określony jako dobry.

3.3.3 Stan jakości wód powierzchniowych

Obszar gminy leży całkowicie w dorzeczu rzeki Drwęcy i jej lewobrzeżnych dopływów. Jest to największy ciek powiatu iławskiego i prawostronny dopływ Wisły. Na całej długości stanowi rezerwat wodny Rzeka Drwęca, utworzony w celu ochrony środowiska wodnego i bytujących w nim ryb, a w szczególności dla ochrony środowiska pstrąga, łososia, troci i certy. Główne dopływy Drwęcy na terenie gminy to:

- Gizela – stanowiąca północną granicę gminy,
- Sandela z Elszką,
- Wel – odcinkiem w rejonie Rakowic graniczący z terenem gminy.

Pozostałe ciek na terenie gminy to m.in. Jesionka, Rumienica, Iławka, Młyńska Struga, Struga, Wólka.

W 2012 roku Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie przeprowadził badania 16 jednolitych części wód powierzchniowych w 18 punktach pomiarowych. Badania prowadzono zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 15 listopada 2011 roku w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych (Dz. U. Nr 258, poz. 1550). Wody płynące badano w ramach monitoringu diagnostycznego, operacyjnego, badawczego i obszarów chronionych. Wyznaczono JCWP Gizela obejmującą rzekę Gizelę oraz Bałczynę i Dopływ spod Lipowa. Badania jakości prowadzono w jednym punkcie pomiarowo-kontrolnym zlokalizowanym w miejscowości Zajączki (ok. 8 km od gminy Lubawa). Potencjał ekologiczny i stan chemiczny JCWP Gizela określono jako dobry. Nie zostały jednak spełnione wymagania dla obszarów chronionych i z tego względu stan JCWP PLRW20001728549 Gizela oceniono jako zły.

W 2011 roku monitoringowi prowadzonemu przez WIOŚ w Olsztynie podlegał punkt pomiarowo-kontrolny Sandela - powyżej ujścia do Drwęcy, w miejscowości Rodzone. Stan ekologiczny i stan ekologiczny na terenach chronionych określono jako umiarkowany, a stan wód jako zły.

3.3.4 Jakość powietrza atmosferycznego

Według obowiązujących przepisów, ocena jakości powietrza dokonywana jest w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, której dokonuje Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska. W 2013 roku w województwie warmińsko-mazurskim przeprowadzono ocenę jakości powietrza uwzględniając wymagania określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz.U. 2012, poz. 1031)

Ocenę przeprowadzono oddzielnie dla każdego zanieczyszczenia z uwzględnieniem dwóch grup kryteriów:

- ze względu na ochronę zdrowia ludzi, dla substancji: benzen, dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, ozon, tlenek węgla, pył PM10, pył PM2,5 oraz kadm, nikiel, ołów, arsen i benzo(a)piren w pyłe zawieszonym PM10.

- ze względu na ochronę roślin dla substancji: dwutlenek siarki, tlenki azotu, ozon

Klasa wynikowa dla każdego zanieczyszczenia odpowiada klasyfikacji na podstawie najmniej korzystnych wyników badań w strefie. Oznaczenie klas przyjęto wg. instrukcji GIOŚ:

- A - jeżeli stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych

- B – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji (tylko w przypadku oceny jakości powietrza pod kątem pyłu zawieszzonego PM2,5)

- C – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalne, poziomy docelowe.

- D1 – jeżeli stężenie zanieczyszczenia ozonem na terenie strefy nie przekracza poziomu celu długoterminowego.

- D2 – jeżeli stężenia zanieczyszczenia ozonem na terenie strefy przekracza poziom celu długoterminowego.

Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego wydzielono 3 strefy, dla których dokonuje się oceny jakości powietrza:

- miasto Olsztyn

- miasto Elbląg

- strefa warmińsko-mazurska, pod którą podlega gmina Lubawa.

W gminie Lubawa nie jest zlokalizowany żaden punkt pomiarowo - kontrolny. Najbliższy taki punkt znajduje się w Iławie przy ul. Andersa (ok. 6 km od gminy Lubawa). W stacji wykonywane są pomiary pyłu PM10 i benzo(a)pirenu w pyłe PM10. Stacja została uruchomiona 1 stycznia 2013 roku.

Stężenia zanieczyszczeń: SO₂, O₃, NO₂/NO_x, CO, pyłu PM2,5, ołowiu, arsenu, kadmu, niklu w pyłe PM10 w strefie warmińsko – mazurskiej nie przekraczały wartości odpowiednio dopuszczalnych i docelowych określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz.U. 2012, poz. 1031). Wystąpiły natomiast przekroczenia wartości celu długoterminowego dla ozonu zarówno pod kątem ochrony zdrowia jak i roślin. Wystąpiły przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe PM10.

Tabela 1. Wynikowe klasy strefy warmińsko-mazurskiej dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia

Rodzaj substancji	Klasa strefy
benzen	A
SO ₂	A
NO ₂	A
O ₃	A/D2
CO	A
pył PM10	A
pył PM2,5	A
Cd w PM10	A
Ni w PM10	A
Pb w PM10	A

As w PM10	A
benzo(a)piren w PM10	C

Źródło: WIOŚ Olsztyn, 2013

Tabela 2. Wynikowe klasy strefy warmińsko-mazurskiej dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej dokonanej w 2013 r. z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin

Rodzaj substancji	Klasa strefy
SO ₂	A
NO _x	A
O ₃	A/D2

Źródło: WIOŚ Olsztyn, 2013

3.3.5 Klimat akustyczny

Podstawowym technicznym wskaźnikiem oceny poziomu hałasu w środowisku lub ogólnej oceny stanu klimatu akustycznego jest równoważny poziom dźwięku A wyrażany w decybelach (dB). Hałas pochodzenia antropogenicznego, występujący w środowisku, można podzielić na dwie podstawowe kategorie: hałas komunikacyjny (przede wszystkim drogowy) oraz hałas przemysłowy. Na terenie powiatu iławskiego uciążliwości hałasowe związane z działalnością produkcyjną są stosunkowo niewielkie i mają charakter lokalny. Problemem pozostaje hałas w otoczeniu szlaków komunikacyjnych i torów kolejowych, szczególnie uciążliwy w rejonach zabudowy mieszkaniowej miejskiej.

W 2012 roku w ramach monitoringu hałasu komunikacyjnego na terenie powiatu iławskiego wykonano pomiary tylko w mieście Iława. Wyznaczono 3 punkty pomiarowe:

- Punkt nr 1 – ul. Dąbrowskiego 15,
- Punkt nr 2 – ul. Kościuszki 4, w pobliżu Gimnazjum nr 1,
- Punkt nr 3 – ul. Jana III Sobieskiego przy Zespole Szkół im. Boh. Września 1939. (tab.)

W punktach 1 i 2 zastosowano wskaźniki dobowe:

- LAeqD – równoważny poziom dźwięku A dla pory dnia (przedział czasu od godz. 6:00 do godz. 22:00),
- LAeqN – równoważny poziom dźwięku A dla pory nocy (przedział czasu od godz. 22:00 do godz. 6:00).

W punkcie 3 zastosowano wskaźniki długookresowe:

- LDWN – długookresowy średni poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB), wyznaczony w ciągu wszystkich dób w roku, z uwzględnieniem pory dnia (rozumianej jako przedział czasu od godz. 6:00 do godz. 18:00), pory wieczoru (przedział czasu od godz. 18:00 do godz. 22:00) oraz pory nocy (przedział czasu od godz. 22:00 do godz. 6:00),
- LN – długookresowy średni poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB), wyznaczony w ciągu wszystkich pór nocy w roku (rozumianych jako przedział czasu od godz. 22:00 do godz. 6:00).

Tabela 3. Wyniki pomiarów hałasu drogowego w Iławie w 2012 roku

Punkt pomiarowy	Pora doby	Poziom hałasu (dB)	
Iława, ul. Dąbrowskiego	dzień (L _{AeqD})	66,1	Równoważny poziom hałasu drogowego
	noc (L _{AeqN})	55,1	
Iława, ul. Kościuszki	dzień (L _{AeqD})	66,2	
	noc (L _{AeqN})	58,2	

	L_{DWN}	L_N	
Iława, ul Jana III Sobieskiego	67,6	58,6	Długookresowy poziom hałasu.

Źródło: WIOŚ Olsztyn, 2012

Zaobserwowano przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu:

- wskaźnika L_{AeqD} w punktach 1 i 2,
- wskaźnika L_{AeqN} w punkcie 2,
- wskaźnika L_{DWN} w punkcie 3.

W latach 2009-2012 Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie przeprowadził 6 kontroli (problemowych, kompleksowych i interwencyjnych) w zakresie emisji hałasu w zakładach położonych na terenie powiatu iławskiego. Tylko w jednym przypadku (na terenie miasta Susz) stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów hałasu.

3.3.6 Promieniowanie elektromagnetyczne

Oceny poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku i obserwacji zmian dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska. Prawo ochrony środowiska zobowiązuje wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska do prowadzenia okresowych badań kontrolnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz aktualizowanego corocznie rejestru zawierającego informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku z wyszczególnieniem przekroczeń dotyczących terenów przeznaczonych pod zabudowę oraz miejsc dostępnych dla ludności.

Najważniejszymi i najpowszechniejszymi źródłami pól elektromagnetycznych są elektroenergetyczne linie wysokiego napięcia oraz instalacje radiokomunikacyjne takie jak: stacje bazowe radiokomunikacji ruchomej (telefonii komórkowej) oraz nadajniki telewizyjne i radiowe.

Pomiary w ramach PMŚ wykonuje się w dostępnych dla ludności miejscach po 15 punktów w każdym z trzech obszarów:

- 1) centralne dzielnice lub osiedla miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tys.;
- 2) pozostałych miastach;
- 3) terenach wiejskich.

W 2012 roku na terenie województwa warmińsko-mazurskiego wyznaczono 135 punktów pomiarowych dla trzyletniego cyklu, po 45 punktów w każdym roku. Żaden z punktów nie znajdował się w gminie Lubawa. W żadnym z punktów pomiarowych objętych badaniem poziomu pól elektromagnetycznych w 2012 roku nie stwierdzono przekroczenia wartości dopuszczalnej określonej w rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz.U. Nr 192, poz. 1883) i wynoszącej 7 V/m dla badanych częstotliwości. Wszystkie zmierzone wartości składowej elektrycznej pól elektromagnetycznych kształtowały się na niskim poziomie.

3.3.7 Lesistość

Powierzchnia gruntów leśnych w gminie Lubawa wynosi 3249,38 ha, co stanowi 13,5% całkowitej powierzchni gminy (GUS, 2013).

Lasy skupiają się w trzech rejonach:

- w północnej części gminy w Dolinie Drwęcy występuje kompleks wchodzący w skład Lasów Gierłoż
- kompleksy leśne w Dolinie Drwęcy w południowo-zachodniej i zachodniej części gminy będące częścią Lasów Iławskich
- uroczyska wschodniej części gminy wchodzące w skład Lasów Dylewskich.

3.3.8 Zasoby przyrody

Na terenie gminy znajdują się fragmenty dwóch obszarów wchodzących w skład sieci Natura 2000:

- PLH280043 Ostoja Dylewskie Wzgórza - specjalny obszar ochrony siedlisk
- PLH280001 Dolina Drwęcy - specjalny obszar ochrony siedlisk

PLH280043 Ostoja Dylewskie Wzgórza

Obszar o powierzchni 3430,62 ha położony w centralnej części Wzgórz Dylewskich, z najwyższym wzniesieniem Mazur - Dylewską Górą (312 m.n.p.m) obejmuje teren o bardzo urozmaiconej rzeźbie polodowcowej. Różnice wysokości względnej sięgają do 100 m. SOOS Ostoja Dylewskie Wzgórza obejmuje najbardziej wartościowe kompleksy Parku Krajobrazowego Wzgórz Dylewskich z dominacją nieprzekształconych lasów liściastych głównie z udziałem buka zwyczajnego w silnie zróżnicowanej rzeźbie terenu.

Jest on podzielony na dwa podobszary, tj.:

- Uroczysko Dylewo z rezerwatami "Jezioro Francuskie" i "Dylewo";
- Uroczyska Wygoda i Klonowo wraz z obszarem źródłiskowym i górnym biegiem rzeki Gizela (do granic obszaru Dolina Drwęcy).

Kompleksy leśne Ostoi są odizolowane od innych większych obszarów leśnych, a ich otoczenie stanowi mozaika krajobrazu rolniczego w zróżnicowanej rzeźbie terenu. Na terenie Ostoi stwierdzono występowanie 9 siedlisk leśnych wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Siedliskowej oraz 6 gatunków zwierząt z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Nie stwierdzono gatunków bezkręgowców oraz gatunków roślin z Załącznika II.

O wartości przyrodniczej Ostoi decyduje:

- wysoki udział i dobry stan zachowania żyznej buczyny niżowej (9130-1) we wszystkich wariantach troficznych, w tym z dużym udziałem *Melico-Fagetum corydaletosum*;
- wysoki udział i dobry stan zachowania wielogatunkowych lub z udziałem buka lasów grądowych (9160-1,9170-3), w tym rzadko spotykanych lasów zboczowych;
- kontrastujące z innymi obszarami w krajobrazie, wzniesienie Wzgórz Dylewskich zajmujące centralną część Garbu Lubawskiego z kulminacją pagórków o wysokości względnej +/- 300 m n.p.m.;
- źródłiskowy obszar rzeki Gizeli w okolicy wsi Glaznoty z kompleksem źródłiskowych lasów olszowych.

Tabela 4. Typy siedlisk wymienione w Załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG znajdujące się na terenie Ostoi Dylewskie Wzgórza

Kod	Typ siedliska
3160	naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne
7140	torfowiska przejściowe i trzęsawiska
9110	kwaśne buczyny
9130	żyzne buczyny
9160	grąd subatlantycki
9170	grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny
91D0	bory i lasy bagienne
91E0	łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe
91F0	łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe

Źródło: Standardowy Formularz Danych, GDOŚ

Tabela 5. Gatunki zwierząt z Załącznika I Dyrektywy Rady 79/409/EWG i objęte art. 4 dyrektywy 2009/147/WE występujące na terenie Ostoi Dylewskie Wzgórze

Gatunek
Barbstella barbastellus
Bombina bombina
Cobitis taenia
Cottus gobbio
Lampetra fluviatilis
Triturus cristatus

Źródło: Standardowy Formularz Danych, GDOŚ

PLH280001 Dolina Drwęcy

Ostoja obejmuje całą rzekę Drwęce, wraz z dopływami Grabiczek i Dylewka, oraz z przyujściowymi fragmentami rzek Dylewki, Pobórskiej Strugi, Gizeli, Bałcynki, Iławki, Elżki i Wel. Jest to teren o powierzchni 12561,56 ha. Ostoja jest szczególnie ważna dla ochrony bogatej ichtiofauny. Teren ostoi pokrywa cenna przyrodniczo mozaika siedlisk związanych z doliną rzeczną.

Dolina rzeki Drwęcy stanowi ponadto korytarz migracji zwierząt, w tym ptaków (w szczególności gatunków będących przedmiotami ochrony obszaru specjalnej ochrony ptaków Bagienna Dolina Drwęcy PLB040002). Obszar Natura 2000 Dolina Drwęcy znajduje się również w granicach korytarza ekologicznego o znaczeniu ponadlokalnym (wyznaczonych przez Zakład Badań Ssaków PAN), wykorzystywanych przez duże ssaki. Należy ją traktować jako ekosystem przyrodniczy o znaczeniu ponadregionalnym.

System Drwęcy uznany jest jako stwarzający szczególne warunki umożliwiające odtworzenie populacji typowo wędrownych gatunków ichtiofauny historycznie zasiedlających zlewnię Wisły. W związku z tym obszar ma szczególne znaczenie dla populacji wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej - minoga rzeczny Lampetra fluviatilis i łososia Salmo salar.

Tabela 6. Typy siedlisk wymienione w Załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG znajdujące się na terenie Ostoi Dolina Drwęcy.

Kod	Typ siedliska
2330	wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi
3110	jeziora lobeliowe
3130	brzegi lub osuszane dna zbiorników wodnych ze zbiorowiskami z Littorelletea, Isoëto–Nanojuncetea
3150	starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne
3160	naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne
3260	nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników
3270	zalewane muliste brzegi rzek
6410	zmiennowilgotne łąki trzęślicowe
6430	ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne
6510	niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie
7110	torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą
7140	torfowiska przejściowe i trzęsawiska

7150	obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion
7230	górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk
9110	kwaśne buczyny
9130	żyzne buczyny
9160	grąd subatlantycki
9170	grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny
91D0	bory i lasy bagienne
91E0	łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe
91F0	łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe

Źródło: Standardowy Formularz Danych, GDOŚ

Tabela 7. Gatunki zwierząt z Załącznika I Dyrektywy Rady 79/409/EWG i objęte art. 4 dyrektywy 2009/147/WE na terenie Ostoi Dylewskie Wzgórza.

Gatunek
Angelica palustris
Anisus vorticulus
Aspius aspius
Bombina bombina
Castor fiber
Cobitis taenia
Cottus gobbio
Lampetra fluviatilis
Lampetra planeri
Lutra lutra
Misgurnus fossilis
Rhodeus amarus
Salmo salar
Triturus cristatus
Vertigo angustior
Vertigo moulinsiana

Źródło: Standardowy Formularz Danych, GDOŚ

Oprócz nich na terenie gminy Lubawa znajdują się następujące formy ochrony przyrody:

- **Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Dolnej Drwęcy** o powierzchni 17472,4 ha. położony na terenie powiatów: Iława, Ostróda i Nowe Miasto Lubawskie, w gminach: Iława, miasto Iława, Ostróda, Lubawa, miasto Lubawa, Nowe Miasto Lubawskie, miasto Nowe Miasto Lubawskie i Kurzętnik. Dominujące formy rzeźby terenu to faliste moreny denne, ciągi moren czołowych, równiny sandrowe oraz rynny polodowcowe. Rzeka i przyległe tereny stwarzają dogodne warunki do bytowania licznych gatunków ptactwa wodno - błotnego oraz płazów. Teren ten pokrywa cenna przyrodniczo mozaika siedlisk związanych z doliną rzeczną. Stwierdzono tu występowanie 11

rodzajów siedlisk cennych dla Europy m.in. łąki użytkowane ekstensywnie, lasy łąkowe czy starorzecza.

- **Obszar Chronionego Krajobrazu Wzgórz Dylewskich** o powierzchni 14483 ha, położony w powiecie ostródzkim na terenie gmin: Ostróda, Grunwald, Dąbrówno i miasta Ostróda, w powiecie ławskim na terenie gminy Lubawa, w powiecie Nowie Miasto Lubawskie na terenie gminy Grodziczno. Podstawowymi formami morfologicznymi w granicach obszaru chronionego krajobrazu są pagórki i wzgórza morenowe. Dominują tu głównie lasy liściaste – grądy i buczyny oraz bory mieszane. Stwierdzono występowanie 37 roślin podlegających ochronie gatunkowej. Na obszarze chronionego krajobrazu występuje wiele cennych i ciekawych zwierząt m.in. 6 gatunków biegaczy, 5 gatunków trzmieli, 10 gatunków płazów oraz 25 gatunków ssaków.
- **Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Rzeki Wel** o powierzchni 5254,1 ha położony na terenie powiatów: Nowe Miasto Lubawskie i Ława, w gminach: Nowe Miasto Lubawskie, Lubawa i Grodziczno. Rzeka Wel jest jednym z głównych cieków dorzecza Drwęcy o walorach kwalifikujących ją jako podstawowe tarlisko anadromicznych ryb wędrownych i siedlisko ryb prądolubnych. Atutem obszaru (oprócz bogactwa cennych gatunków) jest jego kształt, sprzyjający zachowaniu tras migracji i rozprzestrzeniania się wielu gatunków fauny i flory.
- **Park Krajobrazowy Wzgórz Dylewskich** położony na terenie gmin Ostróda, Lubawa, Dąbrówno i Grunwald. Powierzchnia parku wynosi 7151,2 ha, zaś otuliny 14 882,6 ha. Jest to jeden z najbardziej urozmaiconych pod względem morfologicznym obszarów Pojezierza Mazurskiego. W krajobrazie Parku dominują głównie lasy liściaste – grądy i buczyny (buczyna pomorska i kwaśna) oraz bory mieszane. Gatunki objęte ochroną ścisłą występujące na terenie Parku to m.in: cis pospolity, wierzba borówkolistna, bluszcz pospolity, zimoziół północny, pióropusznik strusi, widłak goździsty, widłak jałowcowaty, widłak torfowy, widłak wroniec, orlik pospolity, grzybień białe, grąziel żółty, rosiczka okrągłolistna.
- **Rezerwat przyrody Rzeka Drwęca** - wodny rezerwat przyrody obejmujący całą długość rzeki Drwęca, Najdłuższy rezerwat ichtiologiczny w Polsce.
- **Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Jeziora Zwiniarz** - położony na terenie gminy Lubawa i częściowo na terenie gminy Grodziczno, obejmujący jezioro Zwiniarz i okolice pomiędzy miejscowościami Zwiniarz i Łążyn.
- **Stanowisko dokumentacyjne:** odkrywka kredy integracyjnej w miejscowości Losy, pow. ok. 2 ha.
- **Pomniki przyrody:**
  - gład - granit szaroróżowy o obwodzie 450 cm w rejonie leśniczówki Napromek,
  - gład-granit szary o obwodzie 660 cm na szczycie wzgórza, 150 m od leśnictwa Napromek,
  - gład-granitognejs szaroróżowy, 1 km od Złotowa,
  - jesion o obwodzie 390 cm i wys. 27 m przy szosie Pawłowo-Lubawa (skraj wsi Napromek),
  - dąb szypułkowy o obwodzie 443 cm w Białej Górze,
  - gład narzutowy „Janek” o obwodzie 610 cm w Rumienicy.

3.4 Istniejące problemy ochrony środowiska

Główne zagrożenia dla środowiska na terenie gminy Lubawa wynikają z działalności człowieka i związane są z wykorzystywaniem i przetwarzaniem zasobów naturalnych. Źródłem presji na środowisko są poszczególne dziedziny gospodarki oraz codzienne bytowanie mieszkańców.

Znaczna ilość azbestu zlokalizowana na terenie gminy stanowi duży problem dla mieszkańców i jest powodem zanieczyszczenia powietrza oraz stanowi zagrożenie dla zdrowia ludzi. Na

podstawie inwentaryzacji azbestu i wyrobów zawierających azbest przeprowadzonej w sierpniu 2014 r. oszacowano, że spodziewana masa odpadów zawierających azbest (płyty azbestowo-cementowe) w gminie wynosi łącznie ok. 8008,66 Mg.

Należy jednak przypuszczać, że nie jest to całkowita ilość znajdujących się na terenie gminy wyrobów zawierających azbest.

3.5 Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem

Obszary objęte przewidywanym znaczącym oddziaływaniem w wyniku realizacji Programu to miejsca prowadzenia prac usuwania wyrobów zawierających azbest. Obszary te obejmują teren zabudowany gminy.

Drugie potencjalne zagrożenie mogą stanowić trasy transportu odpadów azbestowych. Związane jest to jedynie z sytuacjami awaryjnymi takimi jak, np. niekontrolowane rozszczelnienie opakowania w wyniku wypadku drogowego.

W obydwu sytuacjach zastosowanie obowiązujących procedur zmniejsza nieomal do zera ryzyko wystąpienia takich zagrożeń.

3.6 Potencjalne zmiany środowiska w przypadku braku realizacji Programu

Głównym założeniem Programu jest eliminacja z terenu gminy wyrobów zawierających azbest. Wszystkie działania zaproponowane do realizacji w ramach Programu mają na celu ochronę środowiska gminy, ograniczenie wprowadzania zanieczyszczeń do środowiska oraz ich oddziaływania na zdrowie ludzi, a w rezultacie poprawę stanu środowiska oraz pozytywny wpływ na zdrowie człowieka.

Azbest z punktu widzenia oddziaływania na środowisko, w tym człowieka, z uwagi na swą włóknistą strukturę, jest substancją niebezpieczną.

Potencjalnymi skutkami braku realizacji założeń Programu może być:

- długotrwałe oddziaływanie azbestu na drogi oddechowe, co w efekcie może prowadzić do utraty zdrowia i/lub życia,
- zwiększanie ilości odpadów składowanych nielegalnie czy w sposób nieprawidłowy.

Brak realizacji Programu może spowodować, że znaczna część odpadów azbestowych (najczęściej płyt eternitowych pochodzących z pokryć dachowych) usuwana będzie w sposób całkowicie niezorganizowany. Usunięte w ten sposób odpady deponowane będą w miejscach nieprzeznaczonych do tego celu, np. na „dzikich wysypiskach”. Demontaż wyrobów azbestowych „na własną rękę” spowoduje niekontrolowane uwalnianie się włókien azbestu do środowiska, co stanowi duże zagrożenie zarówno dla samego środowiska jak i zdrowia człowieka.

Zaproponowane w Programie działania przeciwdziałają występowaniu możliwości wpływu wyrobów zawierających azbest na środowisko przyrodnicze oraz zdrowie ludzi. W przypadku nie podjęcia działań założonych w Programie, istnieje realne zagrożenie, że w wielu miejscach gminy stan powietrza atmosferycznego będzie ulegał dalszemu i ciągłemu pogarszaniu. Ma to związek z procesami korozji i erozji powierzchni wyrobów azbestowo-cementowych, których wiek techniczny oceniany jest na maksimum 30 lat. Po tym okresie przyjmuje się, że wyroby zaczynają samoczynne pylenie w określonych warunkach atmosferycznych.

Korzyści z wdrożenia Programu obejmują:

- oczyszczenie z azbestu terytorium gminy (cel nadrzędny Programu),
- poprawę stanu zdrowotnego mieszkańców i potencjalne obniżenie przypadków zachorowań spowodowanych szkodliwym działaniem azbestu,
- poprawę stanu technicznego obiektów budowlanych,
- poprawę wyglądu estetycznego gminy.

4 Znaczące efekty oceny oddziaływania

4.1 Poziom szczegółowości oceny

Strategiczna ocena oddziaływania odnosi się do szerokiego spectrum zagadnień. Inaczej niż w przypadku oceny oddziaływania planowanych przedsięwzięć nie ma tu możliwości odniesienia się do konkretnych rozwiązań technicznych. Poziom szczegółowości prowadzonej oceny oddziaływania jest ściśle powiązany z poziomem szczegółowości przedmiotowego Programu.

4.2 Metodyka oceny

Dyrektywa 2001/42/WE przy sporządzaniu prognozy oddziaływania dokumentów strategicznych kładzie nacisk w szczególności na:

- Zebranie i przedstawienie danych na temat stanu środowiska, aktualnych problemów i ich prawdopodobnej przyszłej ewolucji,
- Przewidywanie znaczących oddziaływań środowiskowych ocenianego planu lub programu,
- Wskazanie środków łagodzących i sposobu ich monitorowania,
- Konsultacje społeczne z odpowiednimi władzami, jako część procesu oceny,
- Monitoring oddziaływań środowiskowych planu lub programu podczas wdrażania dokumentu.

Procedura oceny oddziaływania obejmowała etapy przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 8. Etapy procedury strategicznej oceny oddziaływania Programu

Etap SOOS	Cel
Ustalenie kontekstu i celów, określenie aktualnego stanu, zdecydowanie o zakresie	
Zidentyfikowanie innych ważnych planów lub programów i celów ochrony środowiska	Ocena, w jaki sposób program jest pod wpływem czynników zewnętrznych, jak istniejące ograniczenia zewnętrzne mogą być uwzględnione, pomocne w określaniu celów SOOS
Zebranie informacji bazowych o stanie środowiska	Dostarczenie dowodów dla istniejących problemów środowiskowych, prognozowania oddziaływań na środowisko, zakresu monitoringu, pomoc w określeniu celów SOOS
Zidentyfikowanie problemów środowiskowych	Pomocne przy precyzowaniu oceny i jej pośrednich etapów, uwzględniając dane bazowe, określenie celów SOOS, prognozowaniu oddziaływań, określeniu zakresu monitoringu
Określenie celów SOOS	Dostarczenie instrumentów/środków służących do oszacowania wpływu programu na środowisko
Konsultacja zakresu SOOS	Zapewnienie, że SOOS obejmuje prawdopodobne znaczące oddziaływania środowiskowe planu lub programu
Określenie i doprecyzowanie alternatyw i oszacowanie oddziaływań	
Porównanie celów planu lub programu z celami SOOS	Identyfikacja potencjalnych synergii i niespójności pomiędzy celami programu i celami SOOS
Rozwój strategicznych rozwiązań alternatywnych	Określenie i sprecyzowanie ewentualnych strategicznych alternatyw
Przewidywanie oddziaływań programu uwzględniając alternatywy	Określenie znaczących środowiskowych oddziaływań programu i jego alternatyw
Oszacowanie efektów planu lub programu, uwzględniając ewentualne alternatywy	Walidacja przewidywanych oddziaływań programu i jego alternatyw, pomoc przy doprecyzowaniu programu
Środki łagodzące oddziaływania niekorzystne	Zapewnienie, że oddziaływania niekorzystne zostały zidentyfikowane i potencjalne środki łagodzące zostały rozważone (uwzględnione)
Propozycja wskaźników monitorowania oddziaływań środowiskowych wdrożenia programu	Wyznaczenie szczegółów, dla których wpływ środowiskowy programu może zostać oszacowany
Przygotowanie prognozy oddziaływania	
Przygotowanie prognozy oddziaływania	Prezentacja przewidywanych oddziaływań środowiskowych programu, uwzględniając alternatywy, w formie odpowiedniej dla konsultacji społecznych i decydentów
Konsultacja projektu programu i prognozy oddziaływania	
Konsultacje społeczne, konsultacje z odpowiednimi organami projektu programu oraz prognozy oddziaływania	Zapewnienie udziału społeczeństwa i organów konsultujących oraz możliwości wyrażenia opinii do wniosków płynących ze SOOS
Oszacowanie znaczących zmian	Zapewnienie, że uwarunkowania środowiskowe jakichkolwiek poważnych zmian w projekcie programu na tym etapie są określone i wzięte pod uwagę
Podjęcie decyzji i dostarczenie informacji	Dostarczenie informacji, w jaki sposób wyniki oceny oddziaływania i konsultacji społecznych zostały wzięte pod uwagę w ostatecznej wersji planu lub programu.
Monitoring znaczących oddziaływań na środowisko wdrożenia planu lub programu	
Zdefiniowanie celów i metod monitoringu	Aby określić efekt środowiskowy programu, należy określić gdzie prognozowane

Etap SOOS	Cel
	oddziaływania są takie jak w rzeczywistości, pomoc w identyfikacji oddziaływań niekorzystnych
Reakcja na oddziaływania niekorzystne	Przygotowanie odpowiedniej reakcji tam gdzie zostały stwierdzone oddziaływania niekorzystne

Niniejsza ocena została oparta na kryteriach jakościowych tak, aby w odpowiedni sposób określić, jaki wpływ na poszczególne komponenty środowiska będą miały działania zaproponowane w Programie.

Dokonano identyfikacji potencjalnych oddziaływań poszczególnych zadań Programu. W tym celu posłużono się macierzą relacyjną elementów środowiska i zadań przewidzianych do realizacji, przedstawiającą w skondensowanej postaci możliwe oddziaływanie tych zadań na środowisko. Przeanalizowano skutki środowiskowe dla następujących elementów:

- wody powierzchniowe,
- wody podziemne,
- powietrze,
- klimat akustyczny,
- powierzchnia ziemi i gleba,
- fauna i flora,
- różnorodność biologiczna,
- klimat,
- zasoby naturalne,
- krajobraz,
- zdrowie człowieka,
- dobra kultury,
- dobra materialne.

Analizowano bezpośredni wpływ założeń Programu na środowisko, jak również oddziaływania pośrednie, wtórne, skumulowane, krótko i długoterminowe, chwilowe, ciągłe, pozytywne i negatywne. Brano pod uwagę odwracalność skutków podjętych działań, skalę czasową oddziaływań, zasięg przestrzenny, możliwość oddziaływania transgranicznego.

Określono czy oddziaływanie może być negatywne (-), pozytywne (+), czy obojętne (0).

4.3 Potencjalne oddziaływanie Programu na poszczególne komponenty środowiska

4.3.1 Oddziaływanie poszczególnych zadań Programu

Przeprowadzając analizę potencjalnego oddziaływania Programu na środowisko przyrodnicze odniesiono się do poszczególnych zadań zawartych w Programie. W stosunku do każdego przedsięwzięcia zaplanowanego w ramach Programu przeanalizowano potencjalne oddziaływanie na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego (wody, powietrze atmosferyczne, klimat, klimat akustyczny, gleby, powierzchnię ziemi, faunę, florę, bioróżnorodność, zasoby naturalne, krajobraz). Rozważono także potencjalne oddziaływanie na zdrowie ludzi oraz na obiekty zabytkowe i dobra materialne.

Ocenę i identyfikację znaczących oddziaływań na środowisko poszczególnych zadań dokonano w tabelach tzw. macierzach skutków środowiskowych, które są syntetycznym zestawieniem możliwych pozytywnych, negatywnych, bezpośrednich, pośrednich, krótkoterminowych, czy długoterminowych oddziaływań tych zadań.

Głównym założeniem Programu jest eliminacja azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy. Wdrożenie Programu nie przyczyni się do powstania nowych zagrożeń lub uciążliwości dla środowiska gminy, a jego prawidłowa realizacja przyniesie wymierny efekt ekologiczny. Realizacja Programu nie spowoduje ingerencji i przekształceń w środowisku naturalnym o wysokich walorach przyrodniczych, nie wpłynie negatywnie na obszary chronione cenne przyrodniczo.

Wszystkie zadania przewidziane w Programie są zadaniami organizacyjnymi, pozainwestycyjnymi, niepowodującymi negatywnych oddziaływań na środowisko i zdrowie człowieka.

W Tabeli poniżej przedstawiono wpływ poszczególnych zadań przewidzianych do realizacji w ramach Programu na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego, zdrowie, dobra kultury. Przy ocenie starano się brać pod uwagę końcowy efekt realizacji przedsięwzięcia i jego potencjalne oddziaływania na etapie realizacji.

Tabela 9. Wpływ realizacji zadań Programu na poszczególne komponenty środowiska, zdrowie ludzi i dobra kultury

Zadanie	Wody powierzchniowe	Wody podziemne	Powietrze	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi i gleba	Fauna i flora	Różnorodność biologiczna	Klimat	Zasoby naturalne	Krajobraz	Zdrowie ludzi	Dobra kultury	Dobra materialne
Ustalenie rejonów spodziewanego wzrostu zagrożenia pyłem azbestu z uwagi na koncentrację występowania uszkodzeń lub technicznego zużycia wyrobów zawierających azbest.	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Wystąpienie do odpowiednich jednostek o przeprowadzenie monitoringu zagrożonych rejonów (obiektów) i ustalenie stopnia emisji pyłu i włókien azbestu w przypadku ich stwierdzenia.	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Podejmowanie w miarę potrzeby odpowiednich działań administracyjnych w stosunku do właścicieli lub zarządców obiektów szczególnie zagrożonych.	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Współpraca z przedsiębiorstwami zajmującymi się usuwaniem wyrobów zawierających azbest (w tym wnikliwe analizowanie wniosków w zakresie gospodarowania odpadami zawierającymi azbest, szczególnie w zakresie wyposażenia technicznego do prowadzenia takich prac oraz zatrudniania pracowników przeszkolonych w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy usuwaniu i wymianie materiałów zawierających azbest), stworzenie i aktualizowanie rejestrów podmiotów zajmujących się zagospodarowaniem odpadów zawierających azbest na terenie gminy.	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Prowadzenie lokalnej polityki społecznej w zakresie dofinansowania usuwania wyrobów zawierających azbest (program dofinansowywania usuwania odpadów zawierających azbest przez osoby fizyczne).	(0)	(0)	(+)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(+)	(0)	(+)
Aktualizacja programu usuwania wyrobów zawierających azbest.	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Sukcesywne dokonywanie przeglądów technicznych obiektów użyteczności publicznej pozostających we władaniu Urzędu Gminy stosownie do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 ze zm.) i sukcesywne usuwanie tych wyrobów w zależności od wyników oceny.	(0)	(0)	(+)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(+)	(0)	(+)
Rozpowszechnienie informacji wśród mieszkańców gminy na temat obowiązku wypełnienia przez właścicieli obiektów budowlanych arkuszy oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)

Zadanie	Wody powierzchniowe	Wody podziemne	Powietrze	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi i gleba	Fauna i flora	Różnorodność biologiczna	Klimat	Zasoby naturalne	Krajobraz	Zdrowie ludzi	Dobra kultury	Dobra materialne
zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 ze zm.).													
Rozpowszechnianie informacji wśród mieszkańców gminy na temat obowiązku corocznego sporządzania informacji o wyrobach zawierających azbest w oparciu o dane z przeprowadzonej inwentaryzacji, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz.U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31), oraz o konieczności przedkładania jej właściwemu organowi.	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Przeprowadzenie akcji informacyjnej wśród właścicieli, zarządców lub użytkowników miejsc, w których jest lub był wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest (przygotowanie folderów informacyjnych dotyczących dokonywania przeglądu technicznego tych wyrobów oraz dokonania oceny stanu i możliwości ich bezpiecznego użytkowania).	(0)	(0)	(+)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(+)	(0)	(+)
Współpraca z Nadzorem Budowlanym, wymiana informacji między organami (coroczna) dotycząca zgłoszeń prac przy naprawie lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Wyznaczenie w Urzędzie Gminy osób odpowiedzialnych za nadzorowanie realizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest na ich terenie, kontakt z osobami prawnymi i fizycznymi.	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Sporządzenie i aktualizowanie zbiorczego wykazu obiektów zawierających azbest, w układzie 3-ch grup pilności.	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Przekazanie zebranych informacji (zbiorczego wykazu obiektów zawierających azbest) do Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego.	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Podjęcie działań w celu zabezpieczenia środków z budżetu gminy na realizację założonych celów, podjęcie współpracy w celu pozyskania informacji na temat preferencyjnych kredytów ekologicznych na usuwanie wyrobów azbestowych w bankach.	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)

4.3.2 Oddziaływanie na etapie prac demontażowych

Negatywne oddziaływanie na środowisko przyrodnicze i zdrowie ludzi ograniczało się będzie do etapu realizacji prac budowlanych związanych z demontażem wyrobów azbestowych, który wiązać się może z podwyższoną emisją pyłów azbestowych. Negatywne oddziaływania związane z tym etapem będą oddziaływaniami krótkotrwałymi, odwracalnymi, o lokalnym charakterze.

Ludzie

Największe zagrożenie związane z demontażem wyrobów zawierających azbest dotyczy zdrowia ludzkiego. Zagrożenie zdrowia człowieka uzależnione jest od rodzaju azbestu, wielkości włókien i ich stężenia w powietrzu oraz czasu narażenia. Badania dowodzą, że najbardziej niebezpieczne są włókna respilabilne, których średnica jest mniejsza od 3 mikrometrów, a długość większa niż 5 mikrometrów. Pęczki włókien azbestowych mogą rozszczepiać się na włókna kilkudziesięciokrotnie cieńsze niż włos ludzki, kruszą się, łamią i przedostają się do atmosfery. Niewidoczne dla oka, unosząc się w powietrzu są wdychane przez ludzi. W momencie przedostania się włókien azbestowych do organizmu człowieka, nie można ich usunąć. Po wnikięciu do organizmu głęboko penetrują układ oddechowy i powodują w nim trwałe uszkodzenia.

Narażenie zawodowe na pył azbestu może być przyczyną chorób układu oddechowego tj.: pylicy azbestowej (azbestozy), łagodnych zmian opłucnowych, raka płuc oraz międzybłoniaków opłucnej i otrzewnej (nowotworów o wysokiej złośliwości).

Doniesienia kliniczne i epidemiologiczne sugerują, że z azbestem może być również związane występowanie innych nowotworów: krtani, żołądka i jelit, trzustki, jajników oraz chłoniaków. Jednak zwiększenie ryzyka w tych grupach nowotworów należy postrzegać jedynie jako prawdopodobne. Azbest jest groźny dla zdrowia ludzi wtedy, gdy jego elementarne włókna znajdują się we wdychanym powietrzu. Azbest zabezpieczony w sposób uniemożliwiający uwolnienie się włókien do powietrza nie stanowi żadnego zagrożenia dla zdrowia.

Emisja włókien azbestowych może nastąpić przy demontażu wyrobów zawierających azbest. Dlatego istotne jest zapewnienie pracownikom środków ochrony indywidualnej i przestrzeganie procedur przy postępowaniu z wyrobami zawierającymi azbest. Przy prawidłowym wykonywaniu prac i odpowiednim zabezpieczeniu zagrożenie jest minimalne.

Przy demontażu wyrobów zawierających azbest należy używać narzędzi ręcznych oraz stosować zwilżanie wyrobów azbestowych w celu minimalizacji pylenia. Zdemontowane wyroby należy pakować w worki foliowe lub owijać i zabezpieczać folią. Pomiary stężenia pyłu azbestowego w powietrzu w otoczeniu obiektów, w którym prowadzony był demontaż wykazują, że przy zachowaniu wymaganych procedur dotrzymywane są stężenia dopuszczalne włókien azbestu.

Zwierzęta

Bezpośrednie działanie włókien azbestowych na zwierzęta może powodować podobne schorzenia, jak w przypadku oddziaływania na organizm ludzki. Przy prawidłowym usuwaniu wyrobów zawierających azbest oddziaływanie to nie ma miejsca. Bardziej istotnym zagrożeniem może być hałas powstający w wyniku prac demontażowych oraz niszczenie siedlisk ptaków gniazdujących w budynkach (np. jerzyki, jaskółki, wróble, kopciuszki) oraz nietoperzy przy zmianie pokryć dachowych. Dlatego też przed podjęciem prac należy przeprowadzić inwentaryzację budynków pod kątem występowania chronionych gatunków ptaków i nietoperzy. Prace powinny być prowadzone poza okresem lęgowym ptaków, tj. poza okresem od 15 kwietnia do 15 sierpnia, oraz poza okresem rozrodczym nietoperzy, a po przeprowadzeniu prac lub w ich trakcie należy instalować budki lęgowe, jako działanie kompensujące utratę siedlisk ptaków wskutek zalepiania szczelin w elewacji budynku lub zamontowaniu kratki na otworach wentylacyjnych stropodachu.

Rośliny

Z dotychczasowych badań wynika, że włókna azbestowe mają znikomy wpływ na organizmy roślinne. Jednym z zagrożeń może być osadzanie się włókien azbestu na roślinach, co może skutkować zaburzeniami procesu fotosyntezy. W przypadku demontażu rur azbestowo-

cementowych i prowadzeniu prac ziemnych przy odkopywaniu rur niszczone może być pokrywa roślinna.

Woda

Nie przewiduje się negatywnego oddziaływania na wody związane z przedostaniem się włókien azbestu do wody podczas prac budowlanych. Według ekspertów Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) obecność azbestu w wodzie nie ma szkodliwego wpływu na zdrowie.

Powietrze

Demontaż odpadów zawierających azbest stanowi potencjalne zagrożenie ze względu na emisję włókien azbestowych. Prowadzenie prac zgodnie z obowiązującymi przepisami i procedurami eliminuje możliwość pylenia.

Emisja zanieczyszczeń do atmosfery będzie związana z transportem odpadów na składowisko - emisja spalin zawierających takie substancje jak CO₂, SO₂, CO, NO_x. W odniesieniu do emisji powstającej w wyniku całego ruchu drogowego emisja ta będzie znikoma.

Potencjalnym źródłem zanieczyszczeń powietrza może być również samo składowisko odpadów zawierających azbest. W trakcie prawidłowej eksploatacji nie ma jednak zagrożenia w postaci zwiększonej emisji pyłu azbestowego do powietrza. Potwierdzają to badania prowadzone na składowiskach opadów azbestowych w ramach monitoringu składowisk - zawartość włókien azbestowych w powietrzu nie przekracza dopuszczalnej normy.

W perspektywie długookresowej usunięcie wyrobów zawierających azbest stanowiących potencjalne źródło zanieczyszczenia powietrza będzie miało pozytywny wpływ na jego stan.

Klimat

Nie przewiduje się wpływu na zmiany klimatu. Dla oszacowania zmian klimatycznych należałoby brać pod uwagę jedynie emisję CO₂ powstałą w wyniku pracy środków transportu. W związku ze śladową emisją w stosunku do tła zanieczyszczeń wartość tę można uznać za pomijalną.

Powierzchnia ziemi i gleba

Oddziaływanie na gleby będzie związane jedynie w przypadku usuwania rur azbestowo-cementowych - przemieszczaniem mas ziemnych w czasie prac budowlanych.

Klimat akustyczny

Hałas będzie emitowany głównie przez maszyny spalinowe, urządzenia budowlane i środki transportu. Maszyny budowlane i środki transportu stanowią źródła hałasu o mocy akustycznej w granicach 95-102 dB. Urządzenia stosowane podczas prac budowlanych powinny spełniać wymogi określone w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 21 grudnia 2005 r. w sprawie zasadniczych wymagań dla urządzeń używanych na zewnątrz pomieszczeń w zakresie emisji hałasu do środowiska (Dz.U. 2005, Poz. 263, Nr 2202 z późn. zm.). Prace budowlane powinny być wykonywane jedynie w porze dziennej. Stosowanie powyższych zaleceń pozwoli na ograniczenie emisji hałasu i pozytywnie wpłynie na klimat akustyczny otoczenia podczas budowy.

Na zwiększony poziom hałasu będą narażeni przede wszystkim mieszkańcy posesji sąsiadujących z rejonem prowadzonych prac oraz osoby przebywające tymczasowo w pobliżu. Po zakończeniu prac budowlanych wszystkie uciążliwości akustyczne ustąpią.

Różnorodność biologiczna, krajobraz, zasoby naturalne

Nie przewiduje się negatywnych oddziaływań na etapie prac budowlanych.

Dobra materialne i zabytki

Nie przewiduje się negatywnych oddziaływań na etapie prac budowlanych.

Biorąc pod uwagę dobra materialne przewiduje się pozytywne oddziaływanie Programu związane ze wzrostem wartości nieruchomości po zmianie pokrycia dachowego z płyt azbestowo-cementowych. Jednocześnie nastąpi poprawa wyglądu oraz przedłużenie żywotności budynków.

4.3.3 Oddziaływanie na obszary i obiekty objęte ochroną prawną, w tym na obszary Natura 2000

Zadania zawarte w Programie realizowane zgodnie z wymogami prawa, nie będą generowały zagrożeń wymienionych w Standardowych Formularzach Danych dla obszarów Natura 2000 i nie

będą naruszać celów ochrony obszarów chronionego krajobrazu, parku krajobrazowego, rezerwatu przyrody, zespołu przyrodniczo-krajobrazowego, stanowiska dokumentacyjnego i pomników przyrody. Zadania przewidziane w Programie nie wpłyną na zakłócenie integralności i funkcjonowania ekosystemów obszaru Natura 2000.

Realizacja założeń Programu nie będzie oddziaływać negatywnie na indywidualne formy ochrony przyrody zlokalizowane na terenie gminy Lubawa.

Ponadto realizacja zadań Programu nie będzie naruszała art. 119 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2013.628 ze zm.), tj. nie będzie powodowała wznoszenia w pobliżu jezior i innych zbiorników wodnych, rzek i kanałów obiektów budowlanych uniemożliwiających lub utrudniających ludziom i dziko występującym zwierzętom dostęp do wody.

4.3.4 Oddziaływania skumulowane

Oddziaływania skumulowane mogą wystąpić w przypadku jednoczesnej realizacji prac demontażowych na obszarze gminy. Jest to jednak mało prawdopodobne. Kwestia ta uzależniona jest od harmonogramu prowadzonych robót i na obecnym etapie trudna do zidentyfikowania. Aby uniknąć uciążliwości związanych z oddziaływaniami skumulowanymi należy dokładnie ustalić harmonogram prac oraz informować zainteresowane strony (Urząd Gminy) o zamiarze prowadzenia prac budowlanych, z określonym wyprzedzeniem.

Nie zidentyfikowano oddziaływań skumulowanych wynikających z realizacji innych programów lub planów na tym terenie, w tym samym czasie.

4.3.5 Oddziaływanie transgraniczne

Ze względu na zasięg przestrzenny obszaru objętego Programem i stosunkowo dużą odległość gminy od granic państw ościennych skutki realizacji założeń Programu nie będą miały znaczenia transgranicznego.

4.3.6 Rozwiązania alternatywne

Zadania przewidziane w Programie są zadaniami pozainwestycyjnymi i nie powodują negatywnego oddziaływania na środowisko. W związku z tym proponowanie rozwiązań alternatywnych nie ma uzasadnienia.

5 Przewidywane środki mające na celu zapobieganie, redukcję i kompensację znaczących niekorzystnych oddziaływań na środowisko wynikających z realizacji Programu

Realizacja zadań przyjętych w ramach Programu nie będzie powodować negatywnego wpływu na środowisko – wszystkie zadania ujęte w Programie mają charakter organizacyjny, pozainwestycyjny. Celem Programu jest eliminacja wyrobów azbestowych z terenu gminy, dlatego też oddziaływanie związane z osiągnięciem tego celu będzie związane z pracami budowlanymi (demontażowymi). Zakłada się, iż usuwanie wyrobów zawierających azbest będzie prowadzone przez wyspecjalizowanych wykonawców i zgodne z obowiązującymi normami i przepisami przyjętymi przy demontażu i transporcie azbestu, nie należy więc wykazywać rozwiązań służących zapobieganiu, ograniczaniu i kompensacji ewentualnych negatywnych oddziaływań.

Do ogólnych działań ograniczających oddziaływanie należą:

- edukacja ekologiczna mieszkańców uświadamiająca szkodliwość samowolnego, samodzielnego usuwania azbestu oraz jego „dzikiego” składowania,
- zabezpieczenie techniczne sprzętu i miejsca realizacji,
- odpowiednie zabezpieczenie osób pracujących przy demontażu pokryć azbestowych,
- odpowiednie zabezpieczenie azbestu podczas przewozu na miejsce składowania.

Prawidłowa organizacja systemu gospodarowania odpadami oraz właściwa organizacja placu budowy i zaplecza maszynowego podczas prac demontażowych, a także przestrzeganie zasad

bezpieczeństwa pracy i postępowania z odpadami niebezpiecznymi, wpłynie na minimalizację bezpośredniego oddziaływania wyrobów azbestowych na zdrowie i życie ludzi oraz na środowisko podczas prowadzenia prac budowlanych. Usuwanie wyrobów i materiałów zawierających azbest powinno odbywać się zgodnie z wymaganiami:

- rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.U. 2004 nr 71 poz. 649 ze zm.)
- rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz.U. 2005 nr 216 poz. 1824)
- rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz.U. 2011 nr 8 poz. 31).

Ponadto:

- w trakcie prowadzonych prac związanych z usuwaniem materiałów zawierających azbest należy ograniczać powstawanie odpadów szczególnie drobnych i słabo związanych;
- prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest powinny być prowadzone w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska oraz powodujący zminimalizowanie pylenia poprzez:
  - nawilżanie wodą wyrobów zawierających azbest przed ich usuwaniem lub demontażem i utrzymywanie w stanie wilgotnym przez cały czas pracy;
  - demontaż całych wyrobów bez uszkodzenia, tam gdzie jest to technicznie możliwe;
  - odspajanie materiałów trwale związanych z podłożem przy stosowaniu wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze;
  - prowadzenie kontrolnego monitoringu powietrza w przypadku stwierdzenia występowania przekroczeń najwyższych dopuszczalnych stężeń pyłu azbestu w środowisku pracy, w miejscach prowadzonych prac,
  - codzienne zabezpieczanie zdemontowanych wyrobów i odpadów zawierających azbest oraz ich magazynowanie na wyznaczonym i zabezpieczonym miejscu;
- należy podejmować działania zmniejszające narażenie pracowników na działanie pyłu azbestu i ograniczające jego stężenie w powietrzu. W tym celu należy:
  - prowadzić kontrolę stopnia narażenia pracowników na działanie pyłu azbestu w sposób określony w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 2 lutego 2011 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. 2011 nr 33, poz. 166).
  - ograniczać liczbę osób przydzielonych do prac oraz czas trwania narażenia do niezbędnego minimum,
  - maszyny, sprzęt i metody pracy stosowane przy wykonywaniu prac powinny eliminować lub ograniczać do minimum powstawanie pyłu azbestu, a szczególnie jego emisję do środowiska pracy lub środowiska naturalnego,
  - należy stosować odzież i obuwie robocze oraz środki ochrony indywidualnej, w tym odzież ochronną i środki ochrony układu oddechowego,
  - maszyny i inne urządzenia wyposażone powinny być w instalacje odciągów miejscowych zaopatrzonych w wysoko efektywne filtry,
  - po zakończeniu prac związanych z usuwaniem wyrobów i materiałów zawierających azbest teren wykonywania prac należy uprzątnąć z odpadów zawierających azbest oraz oczyścić z pyłu azbestu w sposób uniemożliwiający ich emisję do środowiska, z maksymalną starannością, z wykorzystaniem podciśnieniowego sprzętu filtracyjno-

wentylacyjnego zaopatrzonego w wysoko skuteczne filtry lub metodą czyszczenia na mokro;

- zgodnie z wymaganiami art. 3 rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów, pracownicy usuwający azbest powinni posiadać zaświadczenia o odbyciu szkolenia w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy dla pracowników, którzy w związku z wykonywanymi pracami są lub mogą być narażeni na działanie pyłu azbestu;
- zgodnie z art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz.U. 2013 poz. 21 ze zm.), transport odpadów niebezpiecznych, w tym tych zawierających azbest, z miejsc ich powstania do miejsc unieszkodliwiania powinien odbywać się z zachowaniem przepisów obowiązujących przy transporcie towarów niebezpiecznych. Należy zapewnić warunki transportu zgodnie z umową ADR oraz ustawą z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych (Dz. U. 2011 nr 227, poz. 1367 ze zm.);
- w zakresie transportu należy przestrzegać przepisów dotyczących transportu odpadów zawierających azbest, o których mowa w art. 10 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2004 nr 71, poz. 649 ze zm.);
- dokonując transportu, należy posiadać dokument przewozowy materiałów niebezpiecznych zgodny z umową ADR;
- do przewożenia odpadów zawierających azbest należy używać samochód ciężarowy z nadwoziem skrzyniowym;
- podczas pakowania, materiały zawierające azbest powinny być utrzymywane w stanie wilgotnym i umieszczane w opakowaniach przeznaczonych do ostatecznego składowania. Demontowany materiał powinien być hermetyzowany na miejscu;
- Płyty i kawałki płyt azbestowo-cementowych, czyli wyroby twarde, powinny być pakowane w folię polietylenową, a następnie trwale wiązane z paletą transportową. Usuwane rury azbestowo-cementowe powinny być pakowane w rękaw z folii polietylenowej. Pył azbestowy z urządzeń odpylających, gruz azbestowo-cementowy oraz odpady miękkie powinny być umieszczane w workach z folii polietylenowej;
- zamknięte worki (zgrzane lub zalepione taśmą samoprzylepną) powinny być umieszczone w opakowaniach kontenerowych typu big bag, wykonanych z tkanin z tworzyw sztucznych lub zestalane w miejscu powstawania poprzez przygotowanie specjalnego zarobu tych odpadów z cementem, którym wypełniane będą łatwo rozbieralne formy, np. z drewna. Po utwardzeniu uzyskane bloczki pakowane będą w folię;
- wszystkie opakowania z odpadami azbestowymi powinny być oznakowane międzynarodowym znakiem ostrzegawczym umieszczanym na wyrobach i odpadach zawierających azbest;
- transport wyrobów i odpadów zawierających azbest powinien być prowadzony w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska:
  - odpady przewożone w szczelnych i odpowiednio oznakowanych opakowaniach
  - w trakcie przygotowywania do transportu odpady zawierające azbest utrzymywane w stanie wilgotnym,
  - przygotowane do transportu opakowania przechowywane na samochodzie przeznaczonym do transportu tych odpadów zabezpieczonym przed dostępem osób niepowołanych,
  - przed załadowaniem przygotowanych odpadów zawierających azbest samochód powinien być oczyszczony z elementów umożliwiających uszkodzenie opakowań w trakcie transportu,

- ładunek odpadów zawierających azbest powinien być tak umocowany, aby w trakcie transportu nie był narażony na wstrząsy, przewracanie lub wypadnięcie z pojazdu;
- zgodnie z art. 66 ustawy o odpadach prowadzona powinna być ilościowa i jakościowa ewidencja odpadów w postaci kart ewidencji odpadów.

Przy demontażu pokryć dachowych, przed podjęciem prac należy przeprowadzić inwentaryzację budynków pod kątem występowania chronionych gatunków ptaków. Prace powinny być prowadzone poza okresem lęgowym ptaków, tj. poza okresem od 15 kwietnia do 15 sierpnia, a po przeprowadzeniu prac lub w ich trakcie należy instalować budki lęgowe, jako działanie kompensujące utratę siedlisk ptaków wskutek zalepiania szczelin w elewacji budynku lub zamontowaniu kratki na otworach wentylacyjnych stropodachu.

6 Monitoring

Ocena wdrażania Programu będzie się opierała na okresowych sprawozdaniach, w których określone zostaną wskaźniki realizacji Programu w zakresie usuwania azbestu. Wskaźniki te pozwalają porównać przyjęte założenia z rzeczywistym obrazem funkcjonującego systemu. Wobec powyższego wprowadzono wskaźniki efektywności realizacji Programu zawarte w poniższej tabeli przyjmując, że lista ta może być sukcesywnie modyfikowana.

Tabela 10. Wskaźniki monitorowania Programu

Wskaźnik	Jednostka
A. Wskaźniki stopnia realizacji Planu, stanu gospodarki odpadami i zmiany presji na środowisko	
Ilość usuniętych płyt azbestowo-cementowych	Mg/rok
Ilość usuniętych płyt azbestowo-cementowych w stosunku do ilości zinwentaryzowanej na terenie gminy	%
Ilość wytworzonych odpadów azbestowych przekazanych do unieszkodliwienia	% Mg/rok
Nakłady poniesione na usunięcie odpadów zawierających azbest	PLN
B. Wskaźniki świadomości społecznej	
Ilość przeprowadzonych akcji informacyjno-edukacyjnych w zakresie gospodarki odpadami azbestowymi	liczba/rok
Ilość zgłoszeń prac przy naprawie wyrobów zawierających azbest lub ich usunięciu organom Nadzoru Budowlanego	liczba/rok
Ilość zgłoszonych inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest	liczba/rok

7 Konsultacje społeczne

Projekt Programu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko zostaną udostępnione społeczeństwu w celu zapewnienia jego udziału w procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Wnioski i uwagi mogą wносить wszyscy obywatele, jak również organizacje pozarządowe, grupy społeczne, przedstawiciele środowisk naukowych itd. Opracowania zostaną udostępnione w siedzibie Urzędu Gminy w Lubawie oraz na oficjalnej stronie internetowej urzędu.

Zgodnie z art. 54. ust. 1, w związku z art. 57 ust. 1 pkt 2 i art. 58 ust. 1 pkt 2 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, regionalny dyrektor ochrony środowiska i wojewódzki inspektor sanitarny opiniuje projekty programów ochrony środowiska wraz z prognozą oddziaływania na środowisko. Niniejsza Prognoza oddziaływania Programu na środowisko podlega opiniowaniu przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie oraz Warmińsko-Mazurskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

8 Streszczenie w języku niespecjalistycznym

8.1 Przedmiot opracowania

Przedmiotem niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko jest „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Lubawa”.

Prognoza oddziaływania na środowisko została wykonana z uwzględnieniem zakresu określonego w art. 51 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2013.1235 ze zm.).

8.2 Cele Programu

Głównym celem Programu jest eliminacja z obszaru gminy odpadów oraz materiałów zawierających azbest oraz ochronę zdrowia mieszkańców gminy przed szkodliwymi skutkami zdrowotnymi związanymi z użytkowaniem i usuwaniem wyrobów zawierających azbest do 2032 r.

Celowi głównemu podporządkowano następujące zadania (działania) szczegółowe:

1. Ustalenie rejonów spodziewanego wzrostu zagrożenia pyłem azbestu z uwagi na koncentrację występowania uszkodzeń lub technicznego zużycia wyrobów zawierających azbest.
2. Wystąpienie do odpowiednich jednostek o przeprowadzenie monitoringu zagrożonych rejonów (obiektów) i ustalenia stopnia emisji pyłu i włókien azbestu w przypadku ich stwierdzenia.
3. Podejmowanie w miarę potrzeby odpowiednich działań administracyjnych w stosunku do właścicieli lub zarządców obiektów szczególnie zagrożonych.
4. Współpraca z przedsiębiorstwami zajmującymi się usuwaniem wyrobów zawierających azbest (w tym wnikliwe analizowanie wniosków w zakresie gospodarowania odpadami zawierającymi azbest, szczególnie w zakresie wyposażenia technicznego do prowadzenia takich prac oraz zatrudniania pracowników przeszkolonych w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy usuwaniu i wymianie materiałów zawierających azbest), stworzenie i aktualizowanie rejestrów podmiotów zajmujących się zagospodarowaniem odpadów zawierających azbest na terenie gminy.
5. Prowadzenie lokalnej polityki społecznej w zakresie dofinansowania usuwania wyrobów zawierających azbest (program dofinansowywania usuwania odpadów zawierających azbest przez osoby fizyczne).
6. Aktualizacja programu usuwania wyrobów zawierających azbest.
7. Sukcesywne dokonywanie przeglądów technicznych obiektów użyteczności publicznej pozostających we władaniu Urzędu Gminy stosownie do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 ze zm.) i sukcesywne usuwanie tych wyrobów w zależności od wyników oceny.
8. Rozpowszechnienie informacji wśród mieszkańców gminy na temat obowiązku wypełnienia przez właścicieli obiektów budowlanych arkuszy oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 ze zm.).
9. Rozpowszechnianie informacji wśród mieszkańców gminy na temat obowiązku corocznego sporządzania informacji o wyrobach zawierających azbest w oparciu o dane z przeprowadzonej inwentaryzacji, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz.U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31), oraz o konieczności przedkładania jej właściwemu organowi.

10. Przeprowadzenie akcji informacyjnej wśród właścicieli, zarządców lub użytkowników miejsc, w których jest lub był wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest (przygotowanie folderów informacyjnych dotyczących dokonywania przeglądu technicznego tych wyrobów oraz dokonania oceny stanu i możliwości ich bezpiecznego użytkowania).
11. Współpraca z Nadzorem Budowlanym, wymiana informacji między organami (coroczna) dotycząca zgłoszeń prac przy naprawie lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.
12. Wyznaczenie w Urzędzie Gminy osób odpowiedzialnych za nadzorowanie realizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest na ich terenie, kontakt z osobami prawnymi i fizycznymi, udzielanie informacji na temat:
  - przepisów regulujących postępowanie z wyrobami zawierającymi azbest;
  - dokumentów jakie należy wypełnić, żeby spełnić obowiązek inwentaryzacyjny; procedur usuwania, zabezpieczania, wywożenia i składowania azbestu;
  - firm mających prawo wykonywać prace związane z usuwaniem materiałów zawierających azbest na terenie gminy;
  - środków na dofinansowanie usunięcia wyrobów zawierających azbest;
  - lokalizacji składowisk odpadów niebezpiecznych, na które można wywozić materiały zawierające azbest.
13. Sporządzenie i aktualizowanie zbiorczego wykazu obiektów zawierających azbest, w układzie 3-ch grup pilności.
14. Przekazanie zebranych informacji (zbiorczego wykazu obiektów zawierających azbest) do Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego.
15. Podjęcie działań w celu zabezpieczenia środków z budżetu gminy na realizację założonych celów, podjęcie współpracy w celu pozyskania informacji na temat preferencyjnych kredytów ekologicznych na usuwanie wyrobów azbestowych w bankach.

8.3 Powiązania Programu z innymi dokumentami strategicznymi

Program zawiera działania zgodne z celami i priorytetami następujących dokumentów szczebla międzynarodowego, krajowego, regionalnego i lokalnego, w tym:

- Konwencją Międzynarodowej Organizacji Pracy nr 162 z dnia 24 czerwca 1986 r. dotyczącą bezpieczeństwa w stosowaniu azbestu
- Dyrektywami Unii europejskiej dotyczącymi problematyki azbestu
- Polityką Ekologiczną Państwa
- Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032
- Krajowym Planem Gospodarki Odpadami 2014
- Programem Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018
- Planem gospodarki odpadami dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2016
- Programem usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2015 z perspektywą do roku 2020

8.4 Zastosowane metody oceny oddziaływania

W celu identyfikacji potencjalnych oddziaływań poszczególnych zadań Programu posłużono się macierzą relacyjną elementów środowiska i zadań przewidzianych do realizacji, przedstawiającą w skondensowanej postaci możliwe oddziaływanie tych zadań na środowisko. Przeanalizowano skutki środowiskowe dla następujących elementów:

- wody powierzchniowe,
- wody podziemne,
- jakość powietrza,
- klimat akustyczny,
- powierzchnia ziemi i gleba,

- fauna i flora,
- różnorodność biologiczna,
- klimat,
- zasoby naturalne
- krajobraz,
- zdrowie człowieka,
- dobra kultury,
- dobra materialne.

Analizowano bezpośredni wpływ założeń Programu na środowisko, jak również oddziaływania pośrednie, wtórne, skumulowane, krótko i długoterminowe, chwilowe, ciągłe, pozytywne i negatywne. Brano pod uwagę odwracalność skutków podjętych działań, skalę czasową oddziaływań, zasięg przestrzenny, możliwość oddziaływania transgranicznego.

Określono czy oddziaływanie może być negatywne (-), pozytywne (+), czy obojętne (0).

8.5 Oddziaływanie na środowisko

Głównym założeniem Programu jest eliminacja z terenu gminy wyrobów zawierających azbest. Wszystkie działania zaproponowane do realizacji w ramach Programu mają na celu ochronę środowiska gminy, ograniczenie wprowadzania zanieczyszczeń do środowiska oraz ich oddziaływania na zdrowie ludzi, a w rezultacie poprawę stanu środowiska oraz pozytywny wpływ na zdrowie człowieka.

Realizacja Programu nie spowoduje ingerencji i przekształceń w środowisku naturalnym o wysokich walorach przyrodniczych, nie wpłynie negatywnie na obszary chronione cenne przyrodniczo, w tym na obszary Natura 2000 oraz nie będzie stanowił zagrożenia dla gatunków roślin, zwierząt i siedlisk, dla których ochrony zostały one powołane.

Wszystkie zadania przewidziane w Programie są zadaniami organizacyjnymi, pozainwestycyjnymi, niepowodującymi negatywnych oddziaływań na środowisko i zdrowie człowieka.

Negatywne oddziaływanie na środowisko przyrodnicze i zdrowie ludzi ograniczało się będzie do etapu realizacji prac budowlanych związanych z demontażem wyrobów azbestowych, który wiązać się może z podwyższoną emisją pyłów azbestowych. Negatywne oddziaływania związane z tym etapem będą oddziaływaniami krótkotrwałymi, odwracalnymi, o lokalnym charakterze.

Ze względu na lokalny charakter działań i zasięg przestrzenny obszaru objętego Programem i stosunkowo dużą odległość gminy od granic państw ościennych skutki realizacji założeń Programu nie będą miały znaczenia transgranicznego.

Przeprowadzając analizę potencjalnego oddziaływania Programu na środowisko przyrodnicze odniesiono się do poszczególnych zadań zawartych w Programie. W stosunku do każdego przedsięwzięcia zaplanowanego w ramach Programu przeanalizowano potencjalne oddziaływanie na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego (wody powierzchniowe, wody podziemne, klimat, powietrze atmosferyczne, klimat akustyczny, gleby, powierzchnię ziemi, zasoby naturalne, faunę, florę, bioróżnorodność, krajobraz). Rozważono także potencjalne oddziaływanie na zdrowie ludzi oraz na dobra materialne i obiekty zabytkowe.

Zestawienie oddziaływań ustalonych w Prognozie dla poszczególnych zadań określonych w Programie zawiera poniższa tabela.

Zadanie	Wody powierzchniowe	Wody podziemne	Powietrze	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi i gleba	Fauna i flora	Różnorodność biologiczna	Klimat	Zasoby naturalne	Krajobraz	Zdrowie ludzi	Dobra kultury	Dobra materialne
Ustalenie rejonów spodziewanego wzrostu zagrożenia pyłem azbestu z uwagi na koncentrację występowania uszkodzeń lub technicznego zużycia wyrobów zawierających azbest.	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Wystąpienie do odpowiednich jednostek o przeprowadzenie monitoringu zagrożonych rejonów (obiektów) i ustalenie stopnia emisji pyłu i włókien azbestu w przypadku ich stwierdzenia.	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Podejmowanie w miarę potrzeby odpowiednich działań administracyjnych w stosunku do właścicieli lub zarządców obiektów szczególnie zagrożonych.	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Współpraca z przedsiębiorstwami zajmującymi się usuwaniem wyrobów zawierających azbest (w tym wnikliwe analizowanie wniosków w zakresie gospodarowania odpadami zawierającymi azbest, szczególnie w zakresie wyposażenia technicznego do prowadzenia takich prac oraz zatrudniania pracowników przeszkolonych w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy usuwaniu i wymianie materiałów zawierających azbest), stworzenie i aktualizowanie rejestrów podmiotów zajmujących się zagospodarowaniem odpadów zawierających azbest na terenie gminy.	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Prowadzenie lokalnej polityki społecznej w zakresie dofinansowania usuwania wyrobów zawierających azbest (program dofinansowywania usuwania odpadów zawierających azbest przez osoby fizyczne).	(0)	(0)	(+)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(+)	(0)	(+)
Aktualizacja programu usuwania wyrobów zawierających azbest.	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Sukcesywne dokonywanie przeglądów technicznych obiektów użyteczności publicznej pozostających we władaniu Urzędu Gminy stosownie do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 ze zm.) i sukcesywne usuwanie tych wyrobów w zależności od wyników oceny.	(0)	(0)	(+)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(+)	(0)	(+)
Rozpowszechnienie informacji wśród mieszkańców gminy na temat obowiązku wypełnienia przez właścicieli obiektów budowlanych arkuszy oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)

Zadanie	Wody powierzchniowe	Wody podziemne	Powietrze	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi i gleba	Fauna i flora	Różnorodność biologiczna	Klimat	Zasoby naturalne	Krajobraz	Zdrowie ludzi	Dobra kultury	Dobra materialne
zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 ze zm.).													
Rozpowszechnianie informacji wśród mieszkańców gminy na temat obowiązku corocznego sporządzania informacji o wyrobach zawierających azbest w oparciu o dane z przeprowadzonej inwentaryzacji, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz.U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31), oraz o konieczności przedkładania jej właściwemu organowi.	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Przeprowadzenie akcji informacyjnej wśród właścicieli, zarządców lub użytkowników miejsc, w których jest lub był wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest (przygotowanie folderów informacyjnych dotyczących dokonywania przeglądu technicznego tych wyrobów oraz dokonania oceny stanu i możliwości ich bezpiecznego użytkowania).	(0)	(0)	(+)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(+)	(0)	(+)
Współpraca z Nadzorem Budowlanym, wymiana informacji między organami (coroczna) dotycząca zgłoszeń prac przy naprawie lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Wyznaczenie w Urzędzie Gminy osób odpowiedzialnych za nadzorowanie realizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest na ich terenie, kontakt z osobami prawnymi i fizycznymi.	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Sporządzenie i aktualizowanie zbiorczego wykazu obiektów zawierających azbest, w układzie 3-ch grup pilności.	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Przekazanie zebranych informacji (zbiorczego wykazu obiektów zawierających azbest) do Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego.	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Podjęcie działań w celu zabezpieczenia środków z budżetu gminy na realizację założonych celów, podjęcie współpracy w celu pozyskania informacji na temat preferencyjnych kredytów ekologicznych na usuwanie wyrobów azbestowych w bankach.	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)

8.6 Monitoring skutków realizacji Programu

Pomiar stopnia realizacji Programu będzie odbywał się poprzez wskaźniki efektywności realizacji Programu. Ocena wdrażania Programu będzie się opierała na okresowych sprawozdaniach, w których określone zostaną wskaźniki realizacji Programu w zakresie usuwania azbestu.

9 Literatura

1. A practical guide to the strategic environmental assessment directive. Practical guidance on applying European Directive 2001/42/EC "on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment". Office of the Deputy Prime Minister, London, 2005;
2. Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2010-2012, GIOŚ;
3. Raport o stanie chemicznym i ilościowych JCWPd dla obszarów dorzeczy zgodnie z wymaganiami RDW, PIG, 2010
4. Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w 2011 r., Biblioteka monitoringu środowiska, Olsztyn 2013;
5. Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w 2012 r., Biblioteka monitoringu środowiska, Olsztyn 2013;
6. Krajowy plan gospodarki odpadami 2014, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2010;
7. Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016, Ministerstwo Środowiska, Warszaw, 2008;
8. Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, 2010;
9. Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018;
10. Plan gospodarki odpadami dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2016;
11. Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2015 z perspektywą do roku 2020;
12. Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Lubawa, Lubawa, 2014;
13. Therivel R. Strategic Environmental Assessment In Action, Earthscan, London, 2004.

Strony internetowe:

www.stat.gov.pl

www.wios.olsztyn.pl

www.natura2000.gdos.gov.pl